

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY BOGATYNIA NA LATA 2008 - 2011

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	2 - 5
1.1. Postanowienia ogólne	
1.1.1. Opis użytych skrótów	
1.2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	
1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	
1.3.1. Ustawa z dnia 08.03.1990 r. o samorządzie gminnym	
1.3.2. Ustawa z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	
2. Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami	5 - 7
2.1. Uregulowania formalno-prawne	
2.1.1. Ustawa z dnia 08.03.1990 r. o samorządzie gminy	
2.1.2. Ustawa z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	
2.1.3. Krajowe uwarunkowania ustawowe i instytucjonalne funkcjonowania ochrony dóbr kultury	
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.....	7 - 10
3.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa, w tym:	
3.1.1. Strategią rozwoju województwa dolnośląskiego	
3.1.2. Planem zagospodarowania województwa dolnośląskiego	
3.2. Tezy krajowego programu ochrony zabytków	
3.3. Strategiczne cele polityki wobec państwa w sferze ochrony zabytków	
4. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta i gminy Bogatynia.....	10 - 20
4.1. Obiekty zabytkowe nieruchome, wpisane do rejestru zabytków	
4.2. Obiekty z terenu miasta znajdujące się w ewidencji zabytków	
4.3. Obiekty zabytkowe, nieruchome o najwyższym znaczeniu dla miasta i gminy Bogatynia	
4.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe, pomniki przyrody, rezerваты	
4.5. Zabytki archeologiczne	
4.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków	
4.5.2. Zestawienie liczbowe stanowisk zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru łącznie z ich funkcją	
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	21 - 33
5.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych (wpisanych do rejestru) i wskazania z nimi związane	

5.2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków nieruchomych	
5.3. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające ze Strategii Rozwoju miasta i Gminy Bogatynia na lata 2006 - 2014	
5.4. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia	
5.5. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające z Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Bogatynia na lata 2005 - 2013	
5.6. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	
5.7. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	
6. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami.....	33 - 34
7. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	34 - 41
7.1. Opracowania programów rewitalizacji i rewitalizacji oraz parków kulturowych Wynikających z zasobów zabytkowych gminy oraz stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru	
7.2. Ewidencja obiektów zabytkowych miasta i gminy Bogatynia	
7.3. Wykaz obiektów przewidzianych do objęcia ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków	
7.4. Określenie zasobów zabytków i obszarów, które można wykorzystać dla tworzenia tras turystycznych, ścieżek dydaktycznych	
7.5. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartymi w pkt 5	
8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	41 - 42
9. Monitoring działań gminnego programu opieki nad zabytkami.....	42 - 45
10. Niektóre źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami...	45 - 49
10.1. „Narodowa Strategia Rozwoju kultury”	
10.1.1. „Rozwój Inicjatyw lokalnych”	
10.1.2. „Dziedzictwo kulturowe”	
10.2. „Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”	
10.3. „Krajowy Fundusz Mieszkaniowy”	
10.4. „Fundusze Generalnego Konserwatora”	
10.5. „Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego”	
10.6. „mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego”	
Spis obiektów pozostających w ewidencji gminy i miasta Bogatynia	50 - 55
Tabela 1	56 - 63
Tabela 2	64 - 69

1. Wstęp

1.1. Postanowienia ogólne

1.1.1. Ilekroć w niniejszym programie mowa jest o:

- a) ustawie - rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zmianami),
- b) miasto i gmina – rozumie się przez to miasto i gminę Bogatynia
- c) gminnym programie - rozumie się przez to Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Bogatynia na lata 2008 - 2011
- d) Konserwatorze - rozumie się przez to Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu
- e) Planie Zagospodarowania - rozumie się przez to Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego z 30 sierpnia 2002 r.
- f) Strategii Wojewódzkiej - rozumie się przez to Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego z 30 listopada 2005 r.
- g) Strategia Miasta - rozumie się przez to Strategię Rozwoju Miasta i Gminy Bogatynia na lata 2006 - 2014
- h) Narodowym Programie - rozumie się przez to Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004 - 2013”
- i) Studium – rozumie się przez to „Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Bogatynia z 30 stycznia 2001 /zmiana z 2006 r./
- j) Program rewitalizacji - rozumie się przez to „Program Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Bogatyni na lata 2005 - 2013”
- k) Miejscowy plan - rozumie się przez to „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia” z 5 sierpnia 2002 r.
- l) Krajowy program - rozumie się przez to „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad Zabytkami”.

1.2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Celem opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest poprawa stanu zachowania miejskiego środowiska kulturowego oraz uświadamianie potrzeb i zasad ochrony tegoż środowiska wśród społeczeństwa miasta. Środkiem realizacji tych założeń jest ustalenie w programie uwarunkowań, dotyczących zasad finansowania i organizacji działań ochronnych w stosunku do środowiska kulturowego oraz działań edukacyjnych i wychowawczych wobec społeczności miejskiej, czyli:

- a) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
- b) wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- c) podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych

- d) inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych mających na celu propagowanie znajomości zabytków i opieki nad zabytkami.

1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zapowiadane jest tworzenie warunków prawnych do odpowiedzialnego kreowania i realizowania ochrony dziedzictwa kulturowego przez samorządy terytorialne jak również podjęcie inicjatywy legislacyjnej dla uwzględnienia interesów ochrony zabytków w całym ustawodawstwie (w tym stworzenia warunków prawnych do nowego systemu finansowania ochrony i opieki nad zabytkami).

1.3.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz.1591 z późn. zmianami).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1.3.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zmianami).

Ustawa w zakresie ochrony zabytków nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) prawo utworzenia (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji (art. 16 ust. 1)
- b) obowiązek uwzględniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków nieruchomych i ich otoczenia oraz ustaleń programu.

Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez Konserwatora (art. 18, art. 19 i art. 20)

- c) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust.4)
- d) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadamianie o tym fakcie właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust.2)
- e) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadamianie o tym fakcie właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (art. 33 ust.1 i ust.2)
- f) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna (art. 71 ust. 1 i 2)

g) prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, w trybie określonym przepisami odrębnymi, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 81)

h) sporządzanie przez Burmistrza Miasta i Gminy i przyjmowanie przez Radę Gminy i Miasta na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust. 4). Co dwa lata Burmistrz sporządza i przedstawia Radzie Gminy i Miasta sprawozdanie z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

- i) - Burmistrz sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami
 - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada miejska po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
 - gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym (art.87)

2. Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami

2.1. Uregulowania formalno - prawne:

2.1.1. Powołana wyżej ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy cyt.: „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

2.1.2. Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz.1568 z 2003 r.), która precyzuje pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, form ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków (w tym administracji rządowej i samorządowej), formy finansowania opieki nad zabytkami, ich ewidencjonowania etc.

Zgodnie z zapisami ustawy:

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych, umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska (art. 4).

Opieka nad zabytkami w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystaniu z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowaniu i upowszechnianiu wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury (art. 5).

Zgodnie z art. 6 w/w ustawy za zabytek rozumiana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Za zabytek nieruchomy uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji (art. 3 pkt 2).

Za zabytek ruchomy uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne i przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji (art. 3 pkt 3).

Za zabytki archeologiczne uznaje się pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej (art. 3 pkt 4).

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7 ustawy określa formy ochrony zabytków poprzez:

- a) wpis do rejestru zabytków
- b) utworzenie parku kulturowego
- c) uznanie za pomnik historii zabytku lub parku kulturowego
- d) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

2.1.3. Krajowe uwarunkowania ustawowe i instytucjonalne funkcjonowania ochrony dóbr kultury.

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w szeregu obowiązujących ustaw, w tym w:

- a. ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568)
- b. ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115 poz. 1229 z późniejszymi zmianami)
- c. ustawie z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 99 z 2001 r, poz. 1079, Nr 100 poz.1085, Nr 110 poz.1189 i Nr 145 poz. 1623 z późniejszymi zmianami)
- d. ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. Nr 46 z 2000 r. poz. 543 z późniejszymi zmianami)
- e. ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 8 poz.717)
- f. ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2000 r. Nr 106 poz. 1126, Nr 109 poz. 1157 i Nr 120 poz. 1268 z późniejszymi zmianami)

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w :

1. ustawie z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 1997 roku Nr 5 poz. 24 z późniejszymi zmianami)
2. ustawie z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach (Dz. U. Nr 85 poz. 539 z późniejszymi zmianami)

Zasady ochrony materiałów archiwalnych regulują przepisy:

1. ustawy z dnia 14 lipca 1983 roku o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2002 roku Nr 171, poz. 1396 i Nr 241 poz. 2074)

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

3.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa, w tym:

3.1.1 Strategią rozwoju województwa dolnośląskiego.

Jedną z najważniejszych sfer działań województw samorządowych jest programowanie rozwoju. Odbywa się to poprzez opracowanie strategii rozwoju województwa i programów wojewódzkich, do czego obliguje sejmiki województw ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym. Opracowana strategia jest podstawą prowadzonej polityki rozwoju województwa. Określać ma ona uwarunkowania, cele i kierunki jego rozwoju.

„Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020” przyjęta została Uchwałą Nr XLVIII/649/2005 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2005 roku.

Kwestię ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury „Strategia” traktuje ogólnikowo. Za jedno z istotniejszych działań przyjęto poprawę ładu przestrzennego i harmonijności struktur przestrzennych poprzez m.in. ochronie dziedzictwa kulturowego. Działanie to realizowane jest poprzez wsparcie dla poczynań związanych z opisem, ochroną oraz propagowaniem dziedzictwa kulturowego regionu, z równoczesnym uwzględnieniem dorobku kulturowego mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych. Dalszym działaniem jest ochrona dziedzictwa cywilizacyjnego oraz rozwój tożsamości regionalnej poprzez inwentaryzację dziedzictwa cywilizacyjnego regionu oraz budowę infrastruktury zapewniającej jego bezpieczeństwo. Ochronie dziedzictwa służyć ma również jego propagowanie wśród mieszkańców oraz włączenie w programy kształcenia wybranych elementów wiedzy na ten temat.

3.1.2. Planem zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1999 roku (Dz. U. Nr 15, poz. 139) zobowiązuje sejmiki województwa do opracowania planu zagospodarowania przestrzennego.

Plan zagospodarowania województwa dolnośląskiego został uchwalony 30 sierpnia 2002 roku Uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XLVIII/873/02

Plan zagospodarowania jest planem o charakterze regionalnym, stanowiącym pomost między planowaniem krajowym, a planowaniem miejscowym.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto w planie ogólne zasady kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego. Za istotne działanie przyjęto promowanie regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

3.2. Tezy krajowego programu ochrony zabytków.

Opracowanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest ustawowym obowiązkiem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Program określić ma cele, kierunki oraz zadania organów i jednostek administracji publicznej, jak również warunki i sposób finansowania planowanych działań wraz z harmonogramem ich realizacji.

Tezy dotyczące zakresu opracowania programu ochrony zabytków:

- 1) uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami, stan zabytków ruchomych i nieruchomych, pomniki historii i obiekty wpisane na listę światowego dziedzictwa
- 2) stan zabytków archeologicznych, stan zabytków techniki, stan służb konserwatorskich, stan opieki nad zabytkami, stan uregulowań prawnych
- 3) działania o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochroną przyrody, polityką przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa
- 4) wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego i wprowadzenie jej do polityk sektorowych
- 5) system finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania, ochrony i opieki konserwatorskiej
- 6) dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania: dokumentowanie, monitorowanie, ujednolicanie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych
- 7) kształcenie i edukacja, kształcenie specjalistyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników
- 8) współpraca międzynarodowa: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca z obszarem Europy Środkowej

3.3. Strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków.

Cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków zostały sformułowane w Narodowym Programie Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2013”

Podstawą do jego opracowania było uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury. Dziedzictwo zostało określone jako potencjał poszczególnych regionów, który sprzyjać ma wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

W krajach wysoko rozwiniętych ochrona dziedzictwa stała się ważnym instrumentem rozwoju regionalnego i wpływa na stały wzrost rynku pracy.

Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna obecnie oznaczać także mądre zarządzanie zmieniającą się funkcją obiektów zabytkowych i zmieniającym się ich potencjałem oraz poszukiwać kompromisów pomiędzy koniecznością zachowania substancji zabytkowej, a nieuchronnymi zmianami w uwarunkowaniach jej istnienia.

Potrzeba ochrony zabytków powoduje ograniczanie prawa własności ze względu na interes społeczny. Podporządkowując interes prywatny interesowi publicznemu państwo utworzy system pomocy kompensujący dodatkowe obowiązki nałożone na właścicieli zabytków.

Celem strategicznym Narodowego Programu jest: intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

Celami cząstkowymi programu i sposobami ich realizowania są:

- 1) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków poprzez zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku
- 2) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne społeczne, poprzez formułowanie projektów rewaloryzacji zabytków i ich adaptacji na cele społeczne
- 3) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości w wyniku tworzenia zintegrowanych narodowych produktów turystycznych poprzez programowanie i wdrażanie kompleksowych programów dotyczących markowych produktów turystyki kulturowej w Polsce w latach 2004-2013
- 4) promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego
- 5) rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez podnoszenie wykształcenia kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, podnoszenie zainteresowań społeczeństwa problematyką ochrony zabytków, powołanie zespołu naukowego zajmującego się badaniami nad wpływem zachowania i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno - ekonomiczny
- 6) tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej poprzez promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi
- 7) zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę poprzez wdrożenie programu „Absynt Patrymonium” – sieci informacji wirtualnej o zabytkach wywożonych i zaginionych

Cele programu realizowane będą w ramach 2 priorytetów i 5 działań:

Priorytet 1 – Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działanie: 1.1. Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno - finansowych w sferze ochrony zabytków

1.2. kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne

1.3. zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych

Priorytet 2 – Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego

Działanie: 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego

2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem, wwozem i przewozem przez granice

Spodziewane rezultaty działań opartych na realizacji celów cząstkowych dla opieki nad zabytkami miasta i gminy Bogatynia to:

- 1) podniesienie świadomości społeczeństwa do wagi ochrony dziedzictwa kulturowego
- 2) dostęp do informacji o zabytkach
- 3) wzbogacenie obszarów aktywizacji społecznej

- 4) wykorzystanie wypracowanych zasad postępowania i metod działania dla stworzenia markowego produktu turystycznego miasta i gminy Bogatynia
- 5) zasilenie sfery ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez pozyskanie dodatkowych środków
- 6) wieloletnie gwarancje Ministra Kultury dla kredytów inwestycyjnych w sferze dziedzictwa kulturowego zaciąganych przez instytucje publiczne
- 7) określenie zasad zagospodarowania i adaptacji zabytków oraz nadawania im nowych funkcji w celu zwiększenia atrakcyjności komercyjnej zabytków
- 8) ustanowienie skutecznych zasad interwencyjnych robót zabezpieczających, podejmowanych w przypadku zagrożenia zabytkowej substancji oraz skutecznej egzekucji zwrotu poniesionych kosztów
- 9) realizacja zasad partnerstwa publiczno - prywatnego w sferze adaptacji zabytków do nowych funkcji

4. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta i gminy Bogatynia:

Gmina Bogatynia położona jest w południowo - zachodniej części województwa dolnośląskiego. Powierzchnia gminy wynosi 136 km², w tym miasto Bogatynia 5,9 km². Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Odry, w obrębie zlewni rzeki Nysy Łużyckiej. Na całej swojej długości w obrębie gminy rzeka stanowi granicę państwową z Niemcami. Drugim pod względem długości ciekim jest prawobrzeżny dopływ Nysy Łużyckiej – Miedzianka. Rzeka ta przepływa przez Bogatynię. Na terenie gminy nie występują naturalne zbiorniki wodne o dużej powierzchni. Charakterystyczne są natomiast mniejsze zbiorniki w postaci stawów, oczek śródpolnych, i wypełnionych wodą wyrobisk poeksploatacyjnych. Ponadto w okolicy miasta znajduje się większy sztuczny zbiornik wodny „Zatonie”. Bogatynia jest gminą o charakterze przemysłowym z 26% udziałem obszarów leśnych. Są to przede wszystkim bory mieszane, cenne pod względem florystycznym, ekologicznym i krajobrazowym. Pozostała zieleń to zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne, układy zieleni przydrożnej oraz zieleń występująca wzdłuż cieków wodnych. Uzupełnienie stanowi zieleń parkowa, cmentarna, przykościelna oraz aleje i szpalery przydrożne.

Historia regionu wiąże się z dziejami Górnych Łużyc. Teren ten od pierwszych wieków naszej ery zamieszkiwali potomkowie Słowian Połabskich – Serbołużyczanie. W X w. Łużyce Górne zostały włączone do Polski, w granicach której przetrwały do 1031 r. W XIV w. stanowiły własność korony czeskiej, a od 1635 roku stanowiły lenno elektorów saskich. Rok 1815 był rokiem przełomowym dla tego terenu. Doszło w nim do podziału Łużyc między Prusy i Saksonię. Mimo wpływów niemieckich Serbołużyczanie zachowali swój język ojczysty oraz silne poczucie narodowości.

Miasto Bogatynia stanowi administracyjne centrum gminy i znajduje się w jej południowo - wschodniej części. Poza miastem w skład gminy wchodzi 12 sołectw. Należą do nich: Krzewina, Lutogniewice, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków-Wolanów, Opolno Zdrój, Jasna Góra, Białopole, Sieniawka, Porajów, Kopaczów.

W miejscu obecnego miasta, we wczesnym średniowieczu była osada łużycka, wzmiankowana w 1626 r. jako Richnov, a od 1336 r. znana pod niemiecką nazwą Reichenau. W następnych wiekach wieś ta podlegała licznym niszczeniom zarówno przez pożary jak i najazdy wojsk husyckich. Położenie przy ważnych szlakach handlowych oraz rozwój handlu i rzemiosła powodowało szybkie odbudowywanie się miejscowości. W XVIII w. funkcjonowała jako ośrodek tkactwa chałupniczego, a w II poł. XIX w. była znacznym ośrodkiem włókienniczym z funkcjonującymi zakładami bawełnianymi. Również w XIX w. zaczęły powstawać kopalnie węgla brunatnego, początkowo głębinowe, a w 1904 r. pierwsza

odkrywkowa „Herkules”. Rok później uruchomiono elektrownię. W 1916 r. rząd Saksonii wykupił elektrownię i kopalnię wyposażając je w najnowocześniejszy sprzęt.

Po włączeniu w 1945 r. w granice Polski miejscowość przemianowana na Rychwałd, otrzymała prawa miejskie. Od 1947 r. nosi obecną nazwę nawiązującą do dawnej niemieckiej (Reich = bogaty).

Po 1973 r. miasto powiększyło się o sąsiednie wioski: Markocice, Trzciniac, Zatonie. Okolice miasta są mocno zdeformowane do czego przyczyniła się działalność dwóch wielkich zakładów przemysłowych: Elektrowni i Kopalni Węgla Brunatnego „Turów”. Efektem tej działalności są sztuczne formy z nagromadzonej z odkrywek ziemi. Tu znajdują się również największe odkrywki sięgające 150 m w głąb ziemi i zajmujące powierzchnie kilkunastu kilometrów.

Układ przestrzenny miasta nie jest spójny. Nieregularna zabudowa rozciąga się wzdłuż rzeki Miedzianki. W mieście brakuje wyraźnie zarysowanego centrum. W krajobrazie miasta górują: wieża neogotyckiego kościoła pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny przy ul. Kurzańskiej, elektrownia z kominami o wysokości 150 m oraz kominy bogatyńskich zakładów włókienniczych (ob. Bawełnianych). Ten zespół przemysłowy o XIX w. zabudowie znajduje się w centrum miasta. Pozostałą zabudowę rozlokowaną wzdłuż ulic tworzą niskie budynki o różnorodnych stylach. Charakterystyczne dla miasta jak i całego regionu i nadające mu wyjątkowego kolorytu są występujące w znacznej ilości przysłupowo-zrębowe domy łużyckie z XVIII-XIX w. Domy te łączą w sobie trzy rodzaje konstrukcji: przysłupową, zrębową i ryglową (szkieletową). Zabudowa przysłupowa występuje licznie w zabudowie ulic: Bojowników o Wolność i Demokrację, Ignacego Daszyńskiego, Głównej, Górnej, Kościuszki, Łużyckiej, Matejki, Mickiewicza, Spółdzielczej, Turowskiej, Waryńskiego. W znacznej ilości domy przysłupowe zachowały się w dzielnicy Bogatyni – Markocicach. Łącznie w Bogatyni zabudowę przysłupową tworzy ponad 300 obiektów. Prezentują one bardzo wysokie walory architektoniczne oraz równie wysoki poziom wykonawstwa i sztuki ciesielskiej.

W zabytkowej zabudowie poszczególnych sołectw gminy dominują przede wszystkim budynki wskazujące na wpływy łużyckie czyli budynki konstrukcji przysłupowej oraz konstrukcji ryglowej, z murowaną częścią parterową i konstrukcją ryglową II kondygnacji. Pierwotnie były to budynki mieszkalno - gospodarcze z mieszkalną II kondygnacją i częścią gospodarczą w I kondygnacji. Z czasem funkcja gospodarcza została wyparta przez funkcję mieszkalną. Niezależnie od tych budynków w konstrukcji przysłupowej lub ryglowej stawiano budynki gospodarcze (inwentarskie, magazynowe). W większości przypadków obiekty te w sposób wielce malowniczy wpisują się w krajobraz oraz najbliższe otoczenie.

Do wsi w których dominuje zabudowa przysłupowa lub ryglowa należą: Działoszyn, Wyszków, Posada. W mniejszym stopniu: Opolno Zdrój, Jasna Góra i Wolanów. Pozostała zabudowa o charakterze zabytkowym to budynki murowane z cegły i kamienia (rzadziej z samego kamienia) często z piaskowcowymi elementami w postaci opasek okiennych lub drzwiowych. Ciekawą miejscowością pod względem zachowanej zabytkowej zabudowy jest również Sieniawka z charakterystycznym dla niej zespołem Szpitala Dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych. Zespół składa się z kilku obiektów powstałych w latach 1920 - 30. Są to obiekty murowane z wykończeniem z kamienia o charakterystycznych dla okresu powstania bryłach i elewacjach. Drugim ciekawym ośrodkiem jest Opolno Zdrój, które jak sama nazwa wskazuje było miejscowością uzdrowiskową ze stosunkowo dużą ilością pensjonatów, domów zdrojowych, hoteli oraz willi. Budynki te powstały w IV ćw. XIX i I ćw. XX w. Do dnia dzisiejszego zachowały bryły, niezmienny wystrój elewacji oraz

częściowo wyposażenie. W stosunku do pozostałych miejscowości gminy w Sieniawce i Opolnie Zdroju zabudowa przysłupowa lub ryglowa występuje w o wiele mniejszym stopniu.

Zespoły kościelne w skład których wchodzi kościoły, często plebanie oraz otoczone murem cmentarze przykościelne z zachowanymi ciekawymi elementami sztuki sepulkralnej (np. krzyż pokutny w zespole kościelnym w Sieniawce) występują oprócz wspomnianej Sieniawki w: Kopaczowie, Krzewinie, Opolnie Zdroju oraz w Bogatyni. Kościoły pochodzą z XV - XVIII w. i w większości przypadków zachowały swój wystrój charakterystyczny dla okresu powstania obiektów.

Niewiele na obszarze gminy jest natomiast zachowanych dawnych zespołów folwarcznych stanowiących własność państwa. Interesującym zespołem pałacowo-folwarcznym jest zespół w Kopaczowie składający się z dwóch części: rezydencjonalnej utworzonej przez pałac, dom czeladny i park oraz folwarcznej wyznaczonej przez budynki gospodarcze usytuowane wokół dziedzińca folwarcznego. Drugi zespół - mniej okazały znajduje się w Krzewinie. W obecnej chwili tworzy go dwór z 1746 r. oraz pozostałości zabudowy folwarcznej.

Ostatnią grupę zabytków kształtującą krajobraz gminy stanowią widoczne na powierzchni ziemi zabytki archeologiczne. Najbardziej widoczne są grodziska występujące w: Bratkowie i Posadzie pochodzące z XI – XIII w. oraz malownicze ruiny zamku w Trzcińcu z XIII-XIV w. Ponadto w Bratkowie, Działoszynie, Porajowie, Posadzie, Wigancicach Żytawskich, Wolanowie i Wyszkwie występują stanowiska archeologiczne ze śladami osadnictwa lub osady.

4.1. Obiekty zabytkowe, nieruchomości wpisane do rejestru zabytków.

MIASTO BOGATYNIA:

1. Kościół ewangelicki, ul. ul. Skłodowskiej 42, nr rejestru 1891, z dnia 5 stycznia 1967 r.
2. Stare miasto, nr rejestru 607/J, z dnia 26 lutego 1980 r.
3. Kościół par. Niepokalanego Poczęcia, ul. Kurzańska 3, nr rejestru 1302/J, z dnia 17 czerwca 1997 r.
4. Dom mieszkalny, ul. 1 Maja 3, nr rejestru 1895, z dnia 5 stycznia 1967 r.
5. Dom mieszkalny, ul. 1 Maja 5, nr rejestru 1896, z dnia 5 stycznia 1967 r.
6. Dom mieszkalny, ul. 1 Maja 25, nr rejestru 1144/J, z dnia 29 czerwca 1993 r.
7. Dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 1, nr rejestru 595/J, z dnia 23 października 1978 r.
8. Dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 7, nr rejestru 541/J, z dnia 23 października 1978 r.
9. Dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 8, nr rejestru 544/J, z dnia 23 października 1978 r.
10. Dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 13, nr rejestru 596/J, z dnia 23 października 1978 r.
11. Dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 14, nr rejestru 543/J, z dnia 23 października 1978 r.
12. Dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 15, nr rejestru 542/J, z dnia 23 października 1978 r.
13. Dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 17, nr rejestru 597/J, z dnia 23 października 1978 r.

14. Dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 18, nr rejestru 598/J, z dnia 23 października 1978 r.
15. Pałac, ul. Dąbrowskiego 22a, 1276/J, z dnia 5 listopada 1996 r.
16. Zespół budynków folwarcznych, ul. Dąbrowskiego 22a, nr rejestru 1295/J, z dnia 7 maja 1997 r.
17. Dom mieszkalny, ul. Główna 3, nr rejestru 557/J, z dnia 23 października 1978 r.
18. Dom mieszkalny, ul. Główna 4, nr rejestru 568/J, z dnia 23 października 1978 r.
19. Dom mieszkalny, ul. Główna 7, nr rejestru 569/J, z dnia 23 października 1978 r.
20. Dom mieszkalny, ul. Główna 8, nr rejestru 570/J, z dnia 23 października 1978 r.
21. Dom mieszkalny, ul. Główna 11, nr rejestru 558/J, z dnia 23 października 1978 r.
22. Dom mieszkalny, ul. Główna 12, nr rejestru 559/J, z dnia 23 października 1978 r.
23. Dom mieszkalny, ul. Główna 17, nr rejestru 571/J, z dnia 23 października 1978 r.
24. Dom mieszkalny, ul. Główna 23, nr rejestru 572/J, z dnia 23 października 1978 r.
25. Dom mieszkalny, ul. Główna 24, nr rejestru 573/J, z dnia 23 października 1978 r.
26. Dom mieszkalny, ul. Główna 25, nr rejestru 574/J, z dnia 23 października 1978 r.
27. Dom mieszkalny, ul. Główna 26, nr rejestru 560/J, z dnia 23 października 1978 r.
28. Dom mieszkalny, ul. Główna 27, nr rejestru 575/J, z dnia 23 października 1978 r.
29. Dom mieszkalny, ul. Główna 30, nr rejestru 561/J, z dnia 23 października 1978 r.
30. Dom mieszkalny, ul. Główna 33, nr rejestru 576/J, z dnia 23 października 1978 r.
31. Dom mieszkalny, ul. Główna 35, nr rejestru 562/J, z dnia 23 października 1978 r.
32. Dom mieszkalny, ul. Główna 36, nr rejestru 563/J, z dnia 23 października 1978 r.
33. Dom mieszkalny, ul. Główna 37, nr rejestru 577/J, z dnia 23 października 1978 r.
34. Dom mieszkalny, ul. Główna 41, nr rejestru 564/J, z dnia 23 października 1978 r.
35. Dom mieszkalny, ul. Główna 53, nr rejestru 578/J, z dnia 23 października 1978 r.
36. Dom mieszkalny, ul. Główna 54, nr rejestru 579/J, z dnia 23 października 1978 r.
37. Dom mieszkalny, ul. Główna 58, nr rejestru 566/J, z dnia 23 października 1978 r.
38. Dom mieszkalny, ul. Główna 66, nr rejestru 580/J, z dnia 23 października 1978 r.
39. Dom mieszkalny, ul. Górska 2, nr rejestru 587/J, z dnia 23 października 1978 r.
40. Dom mieszkalny, ul. Górska 5, nr rejestru 588/J, z dnia 23 października 1978 r.
41. Dom mieszkalny, ul. Górska 6, nr rejestru 546/J, z dnia 23 października 1978 r.
42. Dom mieszkalny, ul. Górska 7, nr rejestru 545/J, z dnia 23 października 1978 r.
43. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 2, nr rejestru 589/J, z dnia 23 października 1978 r.
44. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 7, nr rejestru 548/J, z dnia 23 października 1978 r.
45. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 8, nr rejestru 590/J, z dnia 23 października 1978 r.
46. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 9, nr rejestru 591/J, z dnia 23 października 1978 r.
47. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 11, nr rejestru 592/J, z dnia 23 października 1978 r.
48. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 12, nr rejestru 593/J, z dnia 23 października 1978 r.
49. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 15, nr rejestru 550/J, z dnia 23 października 1978 r.
50. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 19, nr rejestru 547/J, z dnia 23 października 1978 r.
51. Dom mieszkalny, ul. Kolejowa 25, nr rejestru 594/J, z dnia 23 października 1978 r.
52. Dom mieszkalny, ul. Kościuszki 1, nr rejestru 1893, z dnia 5 stycznia 1967 r.
53. Dom mieszkalny, ul. Kościuszki 2, nr rejestru 1894, z dnia 5 stycznia 1967 r.
54. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 4, nr rejestru 581/J, z dnia 23 października 1978 r.
55. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 6, nr rejestru 553/J, z dnia 23 października 1978 r.
56. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 9, nr rejestru 552/J, z dnia 23 października 1978 r.
57. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 11, nr rejestru 551/J, z dnia 23 października 1978 r.
58. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 14, nr rejestru 582/J, z dnia 23 października 1978 r.
59. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 15, nr rejestru 555/J, z dnia 23 października 1978 r.
60. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 16-16a, nr rejestru 554/J, z dnia 23 października 1978 r.

61. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 20, nr rejestru 556/J, z dnia 23 października 1978 r.
62. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 22, nr rejestru 583/J, z dnia 23 października 1978 r.
63. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 24, nr rejestru 584/J, z dnia 23 października 1978 r.
64. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 30, nr rejestru 585/J, z dnia 23 października 1978 r.
65. Dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 36, nr rejestru 586/J, z dnia 23 października 1978 r.
66. Dawny zajazd, ob. dom mieszkalny, pl. Bohaterów Warszawy 3, nr rejestru 1892, z dnia 5 stycznia 1967 r.
67. Dom mieszkalny, ul. Turowska 60, nr rejestru 1897, z dnia 5 stycznia 1967 r.
68. Dom mieszkalny, ul. Waryńskiego 17, nr rejestru 1164/J, z dnia 6 czerwca 1994 r.

BOGATYNIA - MARKOCICE

69. Ochrona wartości kulturowych i krajobrazowych, nr rejestru 540/J, z dnia 6 lipca 1978 r.
70. Dom mieszkalny, ul. Wąska 14, nr rejestru 1906, z dnia 12 stycznia 1967 r.

BOGATYNIA - ZATONIE

71. Kościół filialny pw. Św. Marii Magdaleny, ul. Jasna 3b, nr rejestru 1918, z dnia 21 stycznia 1967 r.
72. Cmentarz przykościelny, ul. Jasna 3b, nr rejestru 951/J, z dnia 8 kwietnia 1989 r.

DZIAŁOSZYN

73. Kościół par. pw. Św. Bartłomieja, nr rejestru 1265, z dnia 2 kwietnia 1965 r.
74. Cmentarz przykościelny, nr rejestru 979/J, z dnia 5 września 1989 r.
75. Plebania nr 30, nr rejestru 85/A/02, z dnia 18 kwietnia 2002 r.

KOPACZÓW

76. Kościół filialny pw. Św. Józefa, nr rejestru 1902 r. z dnia 12 stycznia 1967 r.
77. Cmentarz, nr rejestru 978/J, z dnia 5 września 1989 r.

KRZEWINA

78. Kościół par. pw. Św. Jana Chrzyciela, nr rejestru 1904 r., z dnia 12 stycznia 1967 r.
79. Cmentarz przykościelny, nr rejestru 97/J, z dnia 28 sierpnia 1989 r.

SIENIAWKA

80. Kościół filialny Niepokalanego Poczęcia NMP, nr rejestru 815/J, z dnia 8 marca 1984 r.

Cztery obiekty kwalifikują się do skreślenia z rejestru zabytków:

1. Bogatynia, dom mieszkalny, ul. Dąbrowskiego 18 – nie istnieje
2. Bogatynia, kuźnia w zespole folwarcznym, ul. Dąbrowskiego 22 – nie istnieje
3. Bogatynia, dom przysłupowy, ul. Nadrzeczna 20 – nie istnieje

4. Bogatynia, dom, ul. Nadrzeczna 22, przebudowany w takim stopniu, że utracił cechy zabytkowe. Budynek wymaga przebudowy w celu przywrócenia zabytkowego charakteru, albo zasięgnięcia opinii Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w celu ewentualnego wykreślenia z rejestru zabytków.

4.2. Obiekty zabytkowe z terenu miasta i gminy pozostające w gminnej ewidencji zabytków

Patrz wykaz – str. 50-55.

4.3. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla miasta i gminy Bogatynia:

BOGATYNIA:

1. Kościół parafialny pw. Św. Piotra i Pawła, ul. Białogórska; wzmiankowany w 1359 r. Obecny kościół został wzniesiony w latach 1690 - 1695 zapewne na fundamentach starszego założenia. Przebudowany w latach 1823 - 1825, jednonawowy, w formie wydłużonego czworoboku zamkniętego trójbocznie od wschodu, z kwadratową wieżą od zachodu, otoczony przybudówkami od południa i północy, nakryty dachem dwuspadowym. Spalony w 1965 r. został odbudowany w latach 1968 - 70. Po pożarze zachowało się wnętrze z płaskim stropem, a z pierwotnego wyposażenia krucyfik i figura Św. Antoniego z I poł. XIX w. Na ścianach kościoła znajdują się kamienne epitafia z XVII i XVIII w.

2. Zespół kościoła parafialnego:

Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, ul. Kurzańska. Został wzniesiony w latach 1863 - 1868 wg projektu Carla Augusta Schramma z Żytawy w stylu neogotyckim, jako fundacja opatki klasztoru w Marienthal, Gabrieli Marschner. Kościół orientowany, murowany, na planie krzyża, trzynawowy, halowy, z czteroprzęsłowym korpusem nawowym, transeptem i prezbiterium zakończonym trójbocznie, z wieżą od zachodu, w całości oskarpowany. Był restaurowany w latach 1964 - 1968. Zachowało się neogotyckie wyposażenie wnętrza.

Mur kościelny wykonany z profilowanych cegieł z poł. XIX w.

Plebania pochodząca z czasów budowy kościoła. Założona na rzucie prostokąta, dwutraktowa, piętrowa, nakryta dachem czterospadowym. Remontowana w latach 1926 i 1988-1991.

3. Łużyckie domy przysłupowe budowane w XVIII i XIX w. należą do typowych na tym terenie obiektów wznoszonych w konstrukcji przysłupowej, z piętrami o konstrukcji szkieletowej i z przelotową sienią w parterze. Całość nakrywają dachy dwuspadowe lub naczółkowe. Często domy te zachowały oryginalną stolarkę drzwiową i okienną o bogatej snycerce oraz stropy belkowe we wnętrzach.

BOGATYNIA – MARKOCICE:

1. Pałac wzniesiony na przełomie XVIII i XIX w. , częściowo przebudowany w k. XIX w. dla rodziny Modrachów. Murowany, na rzucie prostokąta, dwutraktowy, piętrowy, o elewacjach ozdobionych na narożach pilastrami, nakryty czterospadowym dachem łamanym. Obok

zachowały się zabudowania folwarczne, złożone z budynku mieszkalno - gospodarczego, wozowni, obory i stajni wzniesione w okresie budowy pałacu.

BOGATYNIA – ZATONIE

1. Kościół parafialny pw. Św. Marii Magdaleny, ul. Wiejska. Pierwotny, wzmiankowany w 1496 r., został wzniesiony w I poł. XVI w. przy współpracy mistrza Wolfa Riedigera, powiększony o wieżę zachodnią w latach 1596 - 1571. Obecny kościół barokowy pochodzi z 1796 r. Jest murowany, jednonawowy z emporami, z kwadratowym w planie prezbiterium i wieżą od południa. Zachowały się: południowy portal, tablice fundacyjne i fragmenty barokowego wyposażenia z k. XVIII w.

KOPACZÓW

1. Kościół filialny pw. Św. Józefa Oblubieńca NMP. Wzmiankowany w 1467 r., wzniesiony w XV w., przebudowany w II poł. XVI w., z dodaniem wieży przed 1570 r. (fundacji Erasmusa von Gersdorf), powiększony w XVIII w., przebudowany w k. XIX w. Orientowany, murowany, jednonawowy, z rozszerzonym prezbiterium, z wieżą od zachodu i zakrystią od północy, nakryty dachami dwuspadowymi. Remontowany w latach 1975 - 76. Nawa nakryta płaskim stropem, prezbiterium sklepieniem krzyżowym. We wnętrzu zachowały się: drewniany ołtarz z XVIII w. i żeliwna kuta kropielnica z pocz. XIX w. Na zewnątrz znajdują się kamienne epitafia z XVIII w.

2. Pałac wzniesiony w XVIII w., w stylu klasycystycznym dla rodziny von Kyaw. Rozbudowany w II poł. XIX w. Murowany, czworoboczny, dwutraktowy, dwukondygnacyjny, podwyższonym o piętro ryzalitem środkowym, nakryty dachem czterospadowym.

KRZEWINA

1. Kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela. Pierwotny, wzniesiony w XIV w. został gruntownie przebudowany w latach 1739 - 1740 oraz w II poł. XIX w. Remontowy w 1973 i 1998 r. Orientowany, murowany, jednonawowy, z węższym prezbiterium zakończonym półkolistą absydą, przekrytym sklepieniem krzyżowym, z wieżą od zachodu. We wnętrzu zachowane nawy empory i strop z fasetą oraz fragmenty późnobarokowego i pseudogotyckiego wystroju z XVIII i II poł. XIX w.

2. Pałac z 1746 r. barokowy, restaurowany w XIX i pocz. XX w. Murowany, czworoboczny, dwutraktowy, parterowy, z piętrowym ryzalitem, nakryty dachem dwuspadowym.

SIENIAWKA

1. Kościół filialny pw. Św. Niepokalanego Poczęcia NMP. Wzniesiony w 1660 r. jako kaplica, powiększony o wieżę w 1794 r., restaurowany w II poł. XIX w., remontowany w latach 1973-75. Murowany, jednonawowy, z niewyodrębnionym prezbiterium zakończonym trójbocznie, zakrystią od północy, wieżą od zachodu, nakryty dachem dwuspadowym. We wnętrzu z płaskim stropem zachowały się resztki późnobarokowego wystroju i kamienna chrzcielnica z XVII w., a na zewnątrz kamienne epitafia z XVII i XVIII w.

Z uwagi na występowanie prawie w każdej miejscowości gminy łużyckich domów przysłupowych nie zostały one wyszczególnione.

4.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe, pomniki przyrody, rezerваты.

Gmina Bogatynia położona jest między Górami Izerskimi od wschodu oraz Górami Łużyckimi od południa, na terenie Pogórza Zachodniosudeckiego, w południowej części Obniżenia Żytawsko – Zgorzeleckiego. Obniżenie składa się z dwóch niewielkich kotlin – Turowskiej i Zgorzeleckiej, przedzielonych granitowym zrębem Działoszyna (o średniej wysokości 280 - 350 m). Kotlinę Turowską zajmującą południową część gminy wypełniają jeziorne osady trzeciorzędowe z grubymi pokładami węgla brunatnego, eksploatowanymi w kopalni odkrywkowej Turów. Charakterystycznym elementem krajobrazu południowo - wschodniej części Kotliny Turowskiej są ostańce bazaltowe.

We wschodniej części Kotliny położona jest Bogatynia. Na północ od niej rozpościerają się zwałowiska zewnętrzne kopalni „Turów” o wysokości bezwzględnej ponad 220 m. Na północ od Kotliny Turowskiej rozciąga się Grzbiet Działoszyna należący do Przedgórze Izerskiego z masywem wulkanicznym Góry Świniec o wysokości 378,5 m.n.p.m. Na południe od Kotliny w gminę wciną się fragment Gór Izerskich z najwyższym szczytem „Graniczny Wierch” o wysokości 642,8 m.n.p.m.

Pod względem krajobrazu naturalnego gmina prezentuje krajobraz wyżynny pochodzenia trzeciorzędowego.

Działalność elektrowni i Kopalni Węgla Brunatnego „Turów” jest potężną siłą kształtującą krajobraz gminy. Efektem tej działalności są największe odkrywki sięgające 150 m w głąb ziemi i zajmujące powierzchnie kilkunastu kilometrów oraz sztuczne formy, z nagromadzonej z odkrywek ziemi. Działalność górnicza i związane z nią powiększenie obszaru odkrywki oraz zwałowiska zewnętrznego przyczyniła się do zlikwidowania miejscowości Wigancice Żytawskie, Biedrzychowice oraz Rybarzowice. Do likwidacji przeznaczona jest osada Zatonie, a wsie Białopole i Opolno Zdrój znajdują się wewnątrz obszaru docelowego wyrobiska.

Na terenie gminy nie występują naturalne zbiorniki wodne o znacznej powierzchni. Przeważają małe zbiorniki w postaci stawów, śródpolnych oczek wodnych i wyrobisk poeksploatacyjnych wypełnionych wodą.

Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Odry, w obrębie zlewni rzeki Nysy Łużyckiej. Prawobrzeżnym dopływem Nysy Łużyckiej jest Miedzianka, przepływająca przez Bogatynię. Z rzeką oraz zespołami stawów związany jest historyczny układ urbanistyczny miasta oraz zespoły zadrzewień w postaci szpalerów drzew i alei. Krajobraz miasta to charakterystyczny krajobraz przemysłowy utworzony przez kominy, taśmociągi i hałdy górujące nad zabudową. Krajobraz wokół miasta jest mocno zdeformowany przez działalność kopalni i elektrowni Turów. Najbardziej rzucającym się w oczy elementem podmiejskiego krajobrazu jest odkrywka stanowiąca jedną z największych „dziur” wykopanych przez człowieka.

Cenne pod względem przyrodniczym i kulturowym są tereny wzdłuż Nysy Łużyckiej. Dolina rzeki stanowi niezaprzeczalny walor krajobrazowy i przyrodniczy. Zielone łąki nadrzeczne tworzą ciąg korytarza ekologicznego. W okolicach Posady dla ochrony fragmentów naturalnych lasów grądowych, w tym grądów klonowo – lipowych, utworzony został rezerwat przyrody „Grądy koło Posady”. Partie tych lasów między Trzcincem a Posadą stanowią unikat w skali Polski. W tych dwóch miejscowościach występują również stanowiska archeologiczne o własnej formie przestrzennej. W Posadzie są to dwa grodziska stożkowe występujące na prawym brzegu Nysy Łużyckiej, na południowy - zachód i północny - zachód od miejscowości. W Trzcincu są to ruiny zamku usytuowane na skalistym wzgórzu

górującym nad rzeką. Czwarte stanowisko archeologiczne jako grodzisko stożkowe znajduje się w północnej części gminy w miejscowości Bratków. Wszystkie cztery stanowiska wpisane zostały do rejestru zabytków.

Na terenie gminy znajdują się trzy pomniki przyrody – w Bogatyni jest to kopalny pień drzewa iglastego, w Wigancicach Żytawskich są to dwa drzewa liściaste.

Wsie koncentrujące się w północnej i południowej części gminy to najczęściej popularne ulicówki bądź owalnice o średniowiecznym rodowodzie. Pod względem zachowania tradycyjnego budownictwa ludowego najatrakcyjniejsze są północne partie gminy, w tym miejscowości Działoszyn, Wyszaków, Posada i Wolanów. Pod względem krajobrazowym istotna jest południowo - wschodnia część gminy, gdzie z utwardzonej kamieniem drogi prowadzącej z Jasnej Góry do Bogatyni tzw. „drogi kościelnej” roztaczają się wyjątkowe krajobrazy.

Pod względem krajobrazowym teren gminy Bogatynia jest bardzo urozmaicony i pełen zaskakujących elementów. Występują tu cenne lasy liściaste i krajobraz typowo przemysłowy, grodziska archeologiczne i jedna z największych „dziur” wykopanych przez człowieka, w mieście królują kominy i taśmociągi obok pełnych uroku, wiekowych domów przysłupowych. Wszystko to wtopione jest w pagórkowaty krajobraz, utkany historycznymi wsiami, poprzecinany polami z szachownicą śródpolnych zadrzewień i niewielkich cieków wodnych.

Analiza SWOT sporządzona dla obszaru gminy wymienia wśród istotnych właściwości gminy związanych z dziedzictwem kulturowym:

- a) obiekty zabytkowe, w tym przysłupową zabudowę łużycką
- b) atrakcyjne turystycznie ukształtowanie terenu
- c) prawne formy ochrony przyrody

Ta różnorodność, wydawałoby się często wykluczająca, w praktyce stanowiąca cechę charakterystyczną omawianego obszaru, wymaga szczególnej staranności projektowej, zarówno w odniesieniu do projektów architektonicznych jak i planów urbanistycznych.

4.5. Zabytki archeologiczne

4.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków:

Na terenie miasta i gminy znajdują się cztery stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

1. Bogatynia - Trzciniac, zamek z XIII - XIV w., nr rejestru 174 /Arch/ 65, wpisany na podstawie decyzji z dnia 6 grudnia 1965 r.
2. Bratków, grodzisko z XI - XIII w., nr rejestru 163 /Arch/ 65, wpisany na podstawie decyzji z dnia 20 listopada 1965 r.
3. Posada, grodzisko z XII – XIII w., nr rejestru 221 /Arch/ 66, na podstawie decyzji z dnia 25 czerwca 1966 r.
4. Posada, grodzisko z dnia X/XI – XII w., nr rejestru 222 /Arch/ 66, na podstawie decyzji z dnia 4 lipca 1966 r.

4.5.2. Zestawienie liczbowe stanowisk zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru łącznie z ich funkcją

L.p.	Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja (chronologia)	Rodzaj stanowiska
1.	Wolanów	1	Pradzieje – kultura łużycka	Osada Ślad osad.
		2	Pradzieje	Osada
		3	Pradzieje	Ślad osad.
		4	Średniowiecze nowożytne	Ślad
		5	Średniowiecze nowożytne	osadniczy Ślad
		6	Średniowiecze nowożytne	osadniczy Ślad
		7	Średniowiecze nowożytne	osadniczy Ślad
		8	Średniowiecze nowożytne	osadniczy Ślad
		9	Średniowiecze nowożytne	osadniczy
2.	Działoszyn	1	Okres wpływów rzymskich	Skarb
		2	Średniowiecze nowożytne	Ślady osadniczy
		3	Średniowiecze nowożytne	Ślad osadniczy
		4	Średniowiecze nowożytne	Ślad osadniczy
		5	Średniowiecze nowożytne	Ślad osadniczy
		6	Średniowiecze nowożytne	Ślad osadniczy
		7	Średniowiecze nowożytne	Ślad osadniczy
		8	Średniowiecze nowożytne	Ślad osadniczy
		9	Średniowiecze nowożytne	Ślad osadniczy
		10	Średniowiecze nowożytne	Ślad osadniczy
		11	Średniowiecze Nowożytne	Ślad osadniczy
		12	Pradzieje/neolit	Ślad osad.
		13	Średniowiecze XIII-XIV w.	Ślad osad.
		14	Średniowiecze XIV-XV w.	Ślad osad.
		15	Średniowiecze XIV-XV w.	Ślad osad.
		16	XIV w.	Ślad osad.

		17	XIII-XIV w.	Ślad osad.
		18	Pradzieje	Ślad osad.
			XIV-XV w./neolit?/	Ślad osad.
3.	Bratków	1	Pradzieje	Ślad osad.
		2	Pradzieje	Ślad osad.
		3	Pradzieje	Ślad osad.
4.	Wigancice	1	Pradzieje	Ślad osad.
		2	Średniowiecze nowożytne	Ślad osad.
		3	Średniowiecze nowożytne	Ślad osad.
		4	Średniowiecze nowożytne	Ślad osad.
5.	Posada	1	Średniowiecze nowożytne	Ślad osad.
		2	Wczesne średn. X/XI-XII w.	Grodzisko
		3	Średniowiecze	Grodzisko
		4	Średn. XIV w.	Ślad osad.
		5	Średn. XIV-XV	Ślad osad.
		6	Średn. XIV-XV	Ślad osad.
		7	Nowożytny	Ślad osad.
		8	XIV w. nowoż.	Ślad osad.
		9	XIV-XV w.	Ślad osad.
		10	XIV-XV w.	Ślad osad.
		11	X/XI-XII w.	Grodzisko
		12	Średniowiecze	Grodzisko
6.	Zatonie	1	Pradzieje	Ślad osad.
		2	Średniowiecze	Ślad osad.
		3	XIV-XV pradzieje	Ślad osad.
7.	Trzciniec	1	Średn. XIII-XIV w.	Grodzisko
		2	Średn. XIII-XIV w.	Zamek
		3	XIII-XIV w.	Grodzisko
				Zamek
8.	Porajów	1	XIV-XV w.	Osada
		2	XIII/XIV-XV w.	Osada

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

5.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych (wpisanych do rejestru) i wskazania z nim związane:

Stan zachowania obiektów zabytkowych jest zróżnicowany. Najlepiej zachowane są zespoły sakralne i związane z nimi obiekty: cmentarze przykościelne, bramy, plebanie oraz

domy przedpogrzebowe. Generalnie stan tych obiektów określić można jako dobry, zarówno w odniesieniu do obiektów kubaturowych jak i stanu cmentarzy przykościelnych. Jedyne w kościelnie filialnym w Kopaczowie pw. Św. Józefa Oblubieńca postulowane jest oczyszczenie i konserwacja kamiennego portalu oraz przywrócenie ceramicznego pokrycia dachowego kościoła. Poza tym stan kościoła nie budzi zastrzeżeń. Jedyne obiektem sakralnym, którego stan określić można jako zły, jest zespół kościoła św. Marii Magdaleny przy ul. Wiejskiej w Bogatyni. Kościół nie jest obecnie użytkowany. Zachował swoją architekturę, wystrój wnętrz, w tym polichromie. Stan jego grozi katastrofą budowlaną. Obiekt wymaga natychmiastowej interwencji i przeprowadzenia remontu kapitalnego. Równie zły stan przedstawia XVIII w. cmentarz przy ul. Wiejskiej. Nekropolia posiada liczne nagrobki i epitafia, o różnym stopniu zniszczenia. Teren cmentarza jest zaniedbany z licznymi śladami dewastacji. Cały teren wymaga objęcia programem rewaloryzacji. Obiektów sakralnych nie dotyczą występujące na terenie gminy zagrożenia inwestycyjne.

Na terenie miasta obiektem w stanie katastrofy budowlanej jest dawny zajazd z 1828 r. przy pl. Bohaterów Warszawy 3. W przeszłości budynek stanowił ważny element w układzie przestrzennym miasta, zamykający pl. Bohaterów Warszawy. Jego bryła, znana z ikonografii, była charakterystyczna w układzie urbanistycznym. W wyniku wieloletnich zaniedbań obiekt popadł w ruinę. Obecnie pozbawiony jest dachu oraz częściowo ścian. W związku z opinią Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego budynek nie może zostać skreślony z rejestru zabytków i należy przywrócić mu dawny wygląd.

Na terenie miasta przy ul. Dąbrowskiego 22 jest wpisany do rejestru dawny zespół pałacowo - folwarczny (wraz z parkiem), obecnie stanowiący własność prywatną. Zespół tworzy budynek pałacu z XVIII/XIX w, XIX w. park krajobrazowy oraz zabudowania gospodarcze stanowiące dawną zabudowę dziedzica folwarcznego. Z kompleksu budynków tylko budynek pałacu, pełniący funkcje mieszkalne, prezentuje dobry stan zachowania. Pozostałe obiekty określić można jako zaniedbane. Wymagają prac w zakresie likwidacji przyczyn zawilgocenia widocznego na elewacjach obiektów oraz przeglądu stanu więźb dachowych i remontu pokrycia dachowego. Park krajobrazowy wymaga systematycznego prowadzenia prac pielęgnacyjno - porządkowych oraz opracowania programu rewaloryzacji.

Na terenie gminy znajdują się dwa zespoły folwarczne – oba nie wpisane do rejestru zabytków. Zostały opisane w tym punkcie z uwagi na fakt, iż stanowią istotne i czytelne elementy w układach ruralistycznych w których występują, jak również z uwagi na znikomość tego rodzaju zwartych zespołów na obszarze gminy. Pierwszy znajduje się w Kopaczowie. Zespół pochodzi z I ćw. XIX w. Tworzy go park z usytuowanym na obrzeżach pałacem i domem czeladnym oraz dawne podwórze folwarczne. Pałac pełni funkcje mieszkalne, budynki gospodarcze są częściowo wykorzystane. Wszystkie obiekty wymagają przeprowadzenia prac remontowych zarówno we wnętrzach jak i na zewnątrz, ze szczególnym uwzględnieniem pokrycia dachowego. Szczególnej uwagi wymaga budynek obory grożący katastrofą budowlaną. Krajobrazowy park wymaga przeprowadzenia prac pielęgnacyjno - sanitarnych i porządkowych. Drugim zespołem jest folwark w Krzewinie. Znajdujący się tam budynek dworu pochodzi z 1746 r. i wymaga remontu elewacji zewnętrznych. Zachowane dwa budynki: gospodarczy w stanie ruiny i stodoła z widoczną korozją tynku oraz dziurami w dachu.

Około 70% obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie miasta i gminy stanowią przysłupowe domy łużyckie. Obiekty te pochodzą z XVIII oraz I poł. XIX w. Prawie wszystkie obiekty stanowią własność prywatną. Stosunkowo niewiele z nich prezentuje dobry stan zachowania. Większość obiektów ma wymienioną stolarkę okienną, płożone nowe pokrycie dachowe, elewacje bez ubytków w materiale. Zniszczenia dotyczą utraty wartości zabytkowych poprzez niedostosowanie stolarki (okiennej, drzwiowej) do

historycznego wyglądu elewacji, wykucie nowych otworów, zwłaszcza witryn sklepowych zupełnie nie zgodnych z szerokością historycznych otworów, dostawianie przybudówek, których wygląd odbiega od charakteru budynku. Pojawia się również problem stosowania termoizolacji na elewacjach zewnętrznych. Dotyczy to przede wszystkim części parteru z widoczną konstrukcją przysłupową. Położenie warstwy ocieplającej całkowicie zmienia wygląd obiektu i z pięknego budynku o widocznej konstrukcji przysłupowej powstaje przeciętny budynek mieszkalny. Inaczej ten problem wygląda w miejscowościach na terenie gminy. Tu większość obiektów zachowała oryginalną stolarkę okienną i drzwiową, chociaż zdarzają się przypadki wprowadzania otworów okiennych o szerokościach charakterystycznych dla nowoczesnych blokowisk. Występuje to jednak w mniejszej skali aniżeli w mieście. Są obiekty, w których zmiany w wyglądzie elewacji dotyczą tylko parteru i wynikają z chęci dostosowania pomieszczeń do potrzeb i oczekiwań użytkowników. Ułatwia to fakt, iż konstrukcja zrębowa dolnej części pozwalała na wprowadzanie większych zmian niż ograniczenia konstrukcji ryglowej w II kondygnacji i dzięki temu II kondygnacja pozostaje niezmieniona. Mniej jest obiektów z zastosowanym ociepleniem. Natomiast częściej widoczne są różnego rodzaju dobudówki i wiaty. Większa jest też ilość obiektów nie zagospodarowanych (opuszczonych). Stan niektórych z nich wymaga podjęcia działań interwencyjnych. W przypadku obiektów na terenie gminy uwagi te odnoszą się do obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków, ale kwalifikujących się do objęcia tą formą ochrony.

Z 58 stanowisk archeologicznych 4 ujęte zostały w rejestrze zabytków. Są to grodziska w Bratkowie, dwa grodziska w Posadzie oraz ruiny zamku w Bogatyni – Trzcińcu. W przypadku grodziska w Bratkowie zagrożeniem jest prowadzenie prac rolnych w postaci orki, która zaciera ślady grodziska. Należy nadmienić, iż dla większości stanowisk archeologicznych na terenie gminy jest to podstawowe i jedyne zagrożenie. W Posadzie degradację grodziska z XI-XII w. powodują wkopy. Natomiast drugie grodzisko X/XI – XII w. jest czytelne w terenie, bez żadnych zagrożeń. W przypadku czytelnych ruin zamku oraz wałów ziemnych w Bogatyni – Trzcińcu zagrożenie stanowi przede wszystkim postępująca erozja kamiennych murów.

5.2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków nieruchomych.

Na podstawie dokonanego przeglądu obiektów zabytkowych stanowiących zasoby miasta i gminy Bogatynia zarysowują się cztery obszary zagrożeń, które można byłoby określić następująco:

- a) zagrożenia związane z działalnością inwestycyjną
- b) zagrożenia wynikające z chęci poprawienia przez użytkowników/właścicieli lokali standardu zamieszkania
- c) zagrożenia powodujące zmiany w układzie kompozycyjnym miasta
- d) zagrożenia wynikające z braku pomysłu na zagospodarowanie i wykorzystanie zabytków

Zagrożenia związane z działalnością inwestycyjną wynikają przede wszystkim z funkcjonowania na omawianym obszarze kopalni węgla brunatnego oraz ekspansywnej polityki wydobywczej prowadzonej przez kopalnię. W opracowanych kartach gminnej ewidencji zostały wytypowane budynki w odniesieniu do których istnieje podejrzenie o zagrożenie inwestycyjne względem obiektu. W odniesieniu do zabytków wpisanych do rejestru zabytków są to – patrz wykaz poniżej tekstu.

Liczne jest grono obiektów, w tym również na terenie gminy nie wpisanych do rejestru zabytków, a kwalifikujących się do objęcia tą formą ochrony, również wytypowanych jako zagrożonych działalnością inwestycyjną.

Zagrożenia wynikające z chęci poprawienia przez użytkowników/właścicieli lokali lub obiektów standardu mieszkania to najczęściej widoczne działania negatywne dotyczące obiektów zabytkowych. Do nich zaliczyć należy: zmianę wielkości otworów okiennych w związku z wprowadzaniem witryny sklepowej (często wiążącą się z przebudową parteru nie licującą z jej historycznym wyglądem), wymianę stolarki drewnianej na PCV, likwidację historycznych podziałów w oknach, wymianę drewnianej stolarki drzwiowej (często konstrukcji ramowo - płycinowej) na nową z PCV, wymianę pokrycia dachowego z ceramicznego na pokrycia z papy lub blachy, fragmentaryczne malowanie elewacji często na jaskrawe kolory, dostawianie przybudówek, werand, wiatrołapów o architekturze i materiałach zupełnie nie pasujących do zasadniczej części budynku, montowanie anten satelitarnych na elewacjach frontowych, umieszczanie na elewacjach reklam o formie o kolorystyce absolutnie nie pasującej do wyglądu elewacji ani charakteru obiektu. Zmiany dotyczą również wewnątrz i polegają przede wszystkim na wymianie drewnianych klatek schodowych na murowane oraz na zasłanianiu stropów belkowych, często z pięknych frezowanych belek. Te wszystkie przykłady można spotkać również na obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. Jest to o tyle niepokojące, że tego typu działania inwestycyjne wymagają każdorazowo zgody konserwatora zabytków. Świadczą więc one raczej o samowoli mieszkańców, która owocuje oszczędzeniem obiektów i powolną degradacją ich wartości zabytkowych. Nie oznacza to, iż zmiany w zakresie podnoszenia standardów życia nie dotyczą obiektów zabytkowych. Należy je tylko wprowadzać w poszanowaniu dla tradycji i architektury tych obiektów, przy równoczesnym respektowaniu prawa (do czego wszyscy zgodnie z ustawą są zobowiązani).

Należałoby również zastanowić się nad możliwością „odgórnego” rozwiązania pewnych problemów. Być może możliwe byłoby wprowadzenie wymogu instalowania anteny zbiorczej w elewacjach tylnych budynków wpisanych do rejestru. Dzięki temu reprezentacyjne elewacje frontowe np. łżyckich domów przysłupowych prezentowałyby piękną konstrukcją o czytelnej linii nie „udekorowane” białymi „talerzami”. Warto byłoby zastanowić się również nad możliwością wprowadzenia „odgórnych” wymogów dotyczących formy reklam montowanych na obiektach zabytkowych. Powinny one wykluczać podświetlane panele czy semafony wprowadzając w to miejsce dekoracyjne wysięgniki, czy litery blokowe o odpowiednim do charakteru budynku kroju liter.

Zagrożenia powodujące zmiany w układzie kompozycyjnym miasta dotyczą dwóch obiektów: zajazdu przy pl. Bohaterów Warszawy oraz nieistniejącej już karczmy przy ul. Armii Czerwonej. Pierwotnie, jako bryły architektoniczne o okazałej formie, pełniły istotną funkcję w układzie kompozycyjnym miasta. Oba obiekty usytuowane były na zamknięciu widoku ulicy 1 Maja oraz pl. Bohaterów Warszawy. Posiadały bogatą historię ściśle wplecioną w historię miasta. Likwidacja obiektu przy ul. Armii Czerwonej wpłynęła w sposób istotny na zmianę układu kompozycyjnego tej części Bogatyni, jak również pozbawiła miasto budynku, który był świadkiem i niemym uczestnikiem jego rozwoju. W związku z zaistniałą sytuacją należałoby przywrócić w tym miejscu budynek, który w zakresie bryły i architektury stanowiłby kopię dawnej karczmy. Wprowadzenie w miejsce istniejącego zajazdu i nieistniejącej już karczmy obiektów o odmierzonej formie architektonicznej obcych tradycji i historii miasta zuboży zespół budowlany miasta oraz jego układ kompozycyjny o dwa istotne elementy.

Zagrożenia wynikające z braku pomysłu na zagospodarowanie i wykorzystanie zabytków dotyczą przede wszystkim kościoła i cmentarza przy ul. Wiejskiej w Bogatyni oraz pojedynczych obiektów mieszkalno - gospodarczych na terenie gminy.

Kościół Św. Marii Magdaleny posiada XV w. metrykę. Murowany z kamienia i cegły mimo stanu grożącego katastrofą zachował elementy wyposażenia w postaci dwukondygnacyjnych empor, polichromii, sztukaterii. Jest kościołem nieużytkowym. Obok kościoła znajduje się cmentarz otoczony murem. Na jego terenie góruje ciekawy w formie wysoki budynek o mieszanej konstrukcji: murowanym parterze i ryglowym (szachulec) piętrze. Na cmentarzu zgromadzone są obiekty sztuki sepulkralnej prezentujące formy od XVIII do k. XIX w. Jest to ciekawy zbiór nagrobków i epitafiów, które w połączeniu z występującą tam zielenią, po uporządkowaniu (jako lapidarium) stworzyć może doskonałe miejsce o charakterze dydaktycznym i poznawczym.

Obiekty nie zagospodarowane, o charakterze mieszkalno - gospodarczym z terenu gminy (wymienione poniżej tekstu) to obiekty nie wpisane do rejestru zabytków. Zostały ujęte w powyższym opracowaniu, ponieważ z uwagi na prezentowane walory architektoniczne i konstrukcyjne zostały zaproponowane przez opracowujących tekst, do objęcia ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków. Są to przysłupowe domy łużyckie często w całkiem dobrym stanie, które bez wątpienia przy odpowiednim wykreowaniu medialnym stałyby się bardzo atrakcyjnym „towarem” przeznaczonym do zagospodarowania. Natomiast pozostawienie ich swojemu losowi równoznaczne jest z ich zagładą.

Obiekty nie zagospodarowane:

1. Działoszyn, budynek mieszkalny, przysłupowy, obok nr 110, 2 ćw. XIX w.
2. Działoszyn, zespół budynków w zagrodzie nr 157, rygl./szach, poł. XIX w.
3. Działoszyn, budynek mieszkalny nr 193, rygl.3 ćw. XIX w.
4. Krzewina, budynek mieszkalny nr 62, mur., 1880 r.
5. Lutogniewice, budynek mieszkalny koło nr 16, mu./rygl., 1880
6. Lutogniewice, budynek mieszkalny nr 58, mur./szach., 4 ćw. XIX w.
7. Lutogniewice, budynek mieszkalny nr 96, mur., 1880 r.
8. Posada, budynek mieszkalny nr 16 (d.49), rygl., 3 ćw. XIX w.
9. Sieniawka, budynek mieszkalny, ul. Świerczewskiego 22, przysłupowy, 4 ćw. XIX w.
10. Wolanów, budynek mieszkalny nr 11, mur., k. XIX w.
11. Wolanów, budynek mieszkalny nr 17, mur., 4 ćw. XIX w.
12. Wyszków, budynek mieszkalny nr 2, przysłupowy, 1 ćw. XIX w.

Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, wobec których istnieje podejrzenie o zagrożenia inwestycyjne względem obiektu:

Bogatynia:

1. budynki mieszkalne przy ul. Dąbrowskiego nr 8, 14, park przy ul. Dąbrowskiego 22
2. budynki mieszkalne przy ul. Głównej nr 35, 37, 41, 54
3. budynki mieszkalne przy ul. Górskiej nr 2,5
4. budynki mieszkalne przy ul. Kolejowej nr 2,8,15,19,25
5. budynki mieszkalne przy ul. Nadrzecznej nr 6, 9, 11, 24, 30
6. budynki mieszkalne przy ul. Turowskiej nr 60

5.3. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Bogatynia na lata 2006 - 2014.

Analiza SWOT w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego wykazała:

Wśród istotnych właściwości gminy związanych z dziedzictwem kulturowym zostały wymienione:

- a) obiekty zabytkowe , w tym przysłupowa zabudowa łużycka
- b) atrakcyjne turystycznie ukształtowanie terenu
- c) prawne formy ochrony przyrody

Wśród stymulantów, czyli czynników przyczyniających się do rozwoju gminy wymieniono:

- a) programy edukacyjne, promocyjne, restrukturyzacyjne, prewencyjne i modernizacyjne realizowane na terenie gminy przez powiat, organy administracji wojewódzkiej i państwowej.

Wśród problemów gminy związanych z dziedzictwem kulturowym zostały wymienione:

- a) nieużytkowanie i dekapitalizacja mienia przemysłowego
- b) zły stan większości obiektów zabytkowych
- c) niski poziom estetyki gminy oraz niedostatek działań mieszkańców na rzecz estetyki gminy
- d) brak zdefiniowania określonego produktu turystycznego gminy

Wśród szans zewnętrznych:

- a) szanse rozwoju funkcji turystyczno - rekreacyjnych dzięki: rosnącemu zagranicznemu i krajowemu popytowi na usługi agroturystyczne i kulturę wiejską, rosnący zagraniczny i krajowy popyt na rekreacje weekendową, stały wzrost popularności rekreacji rowerowej i konnej, wzrost popularności turystyki historycznej.

Wśród zagrożeń wewnętrznych:

- a) brak identyfikacji mieszkańców z gminą i regionem
- b) zanikanie świadomości i wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego gminy i regionu

Wśród zagrożeń zewnętrznych:

- a) czynniki zewnętrzne, które mogą spowodować zanik kultury lokalnej i utratę przez mieszkańców tożsamości terytorialnej

W celu zrealizowania zamierzeń strategii zostały określone dwa rodzaje celów:

I. Strategiczne:

- a) rozwój gospodarczy rozumiany jako dywersyfikacja struktury funkcjonalnej
- b) zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem ładu przestrzennego, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami
- c) zachowanie i sanacja ekosystemów

II. Operacyjne, w tym związane z dziedzictwem kulturowym:

- a) rozwój funkcji turystyczno - rekreacyjnych poprzez:
 - opracowanie i wdrożenie podprogramu „Program budowy ścieżek rowerowych i pieszych w Gminie Bogatynia na lata 2007-2010”

- zakończenie budowy ścieżek rowerowych: przejście graniczne Porajów – Hradek nad Nysą – Porajów
- zakończenie budowy ścieżki pieszo - rowerowej ulica Daszyńskiego w Bogatyni – przejście graniczne Bogatynia - Kunratice
- b) rozwój systemu samorządu i administracji gminnej poprzez:
 - aktualizację studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
 - aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- c) rozwój systemu kultury poprzez:
 - prowadzenie gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta i gminy
- d) rozwój systemu mieszkalnictwa:
 - kontynuacja wdrażania „Programu rewitalizacji obszaru miejskiego Bogatynia na lata 2005 – 2013”
- e) rozwój systemów ochrony środowiska:
 - ustanawianie nowych, prawnych form ochrony elementów przyrody i krajobrazu.

5.4. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Bogatynia zostało przyjęte przez Radę Gminy i Miasta Bogatynia Uchwałą Nr XXXXII/255/2001 z dnia 30 stycznia 2001 roku (zmiana Studium styczeń 2006 roku). Jako priorytet Studium wyznaczyło „określenie celów i kierunków polityki przestrzennej gminy, wytyczające ogólne zasady zagospodarowania gminy”. Przy realizacji tych celów i kierunków, Studium podkreśla konieczność zachowania zalet położenia oraz walorów przyrodniczo - kulturowych. Część dotycząca uwarunkowań rozwoju zawiera wykaz obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, łącznie z obiektami kwalifikującymi się do skreślenia z rejestru, wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz znajdujących się w ewidencji zabytków. Podana została podstawa prawna odnośnie rygorów wynikających z ochrony konserwatorskiej obiektów wpisanych do rejestru zabytków – ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568).

W części dotyczącej kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy określono zasoby podlegające ochronie:

- a) obiekty nieruchome i obszary zabytkowe wpisane do rejestru zabytków
- b) stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków
- c) obiekty o wartościach środowiskowych i kulturowych ujęte w ewidencji WKZ
- d) rejony obserwacji archeologicznej
- e) obszary zespołów zabudowy wiejskiej kultury łużyckiej o konstrukcji przysłupowej i ryglowej oraz zabudowy śródmiejskiej wskazane do objęcia ochroną
- f) obszary zespołów zabudowy wiejskiej kultury łużyckiej o konstrukcji przysłupowej i ryglowej oraz zespołów zabudowy mieszkalno - uzdrowiskowej wskazane do objęcia ochroną konserwatorską i krajobrazową
- g) ochrona powierzchni zagrożonej ruchami mas ziemi

Ochronie podlega również wyznaczona strefa ochrony konserwatorskiej – Bogatynia, Markocice. Strefa obejmuje część miasta Bogatynia oraz układ ruralistyczny Markocic.

W ramach tej strefy określono warunki zachowania obiektów zabytkowych:

- a) należy dążyć do zachowania pierwotnej siatki ulic, placów i kwartałów urbanistycznych
- b) należy dążyć do odtworzenia zdegradowanego i przekształconego układu przestrzennego zabudowy przysłupowo - zrębowej
- c) należy dążyć do zachowania historycznej formy budynków istniejących
- d) zabudowa istniejąca powinna być kształtowana na podstawie materiałów ikonograficznych lub w przypadku ich braku nawiązywać do zabudowy historycznej
- e) przy remontach obiektów zabytkowych należy stosować tradycyjne techniki i materiały budowlane
- f) w obiektach zabytkowych należy zachować jednolitą bryłę i elewację budynków, przy zastosowaniu jednolitej stolarki okiennej i drzwiowej dla całego budynku
- g) należy zachować i wyeksponować drewnianą konstrukcję przysłupowo - zrębową i ryglową oraz budynki murowane o bogatym wystroju architektonicznym
- h) należy przeprowadzać restaurację i modernizację obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do zabytkowej wartości obiektów
- i) zakaz prowadzenia przewodów wentylacyjno - spalinowych po elewacjach budynków zabytkowych.
- j) konieczność sporządzania projektów kolorystyki elewacji
- k) konieczność zachowania dekoracji elewacji oraz wyposażenia obiektów zabytkowych (stolarka okienna, drzwiowa, witryny sklepowe, piece, stropy)
- l) zabrania się stosowania okładzin z PCV na elewacjach, ocieplania na zewnątrz budynków o konstrukcji drewnianej, przysłupowo - zrębowej i ryglowej oraz budynków murowanych o bogatym wystroju architektonicznym.

Strefą ochrony konserwatorskiej objęto również wsie: Kopaczów, Sieniawka, Jasna Góra, Krzewina, Bartków, Posada, Działoszyn, Wyszów, Opolno Zdrój – ze szczególnym uwzględnieniem układu urbanistycznego wsi.

Ponadto w studium określona została strefa „E” ochrony ekspozycji, której celem ma być zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych walorach krajobrazowych. Zabezpieczenie dotyczy zasad zagospodarowania i nieprzekraczalnych gabarytów zabudowy. Strefę „E” wyznaczono jako punkt widokowy chroniący widok wsi z drogi Lutogniewice – Bartków.

W części pt. „Kierunki zmian w strukturze funkcjonalno - przestrzennej gminy”, dotyczącej obszarów na których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, wskazano konieczność spójności planów z polityką przestrzenną określoną w Studium. Zapewnienie spójności wynikać ma z zapewnienia zgodności z określonymi w Studium m.in. zasadami zagospodarowania i kształtowania zabudowy i przestrzeni w strefach:

- a) ochrony wartości kulturowych
- b) ochrony sylwety gminy
- c) ochrony i kształtowania krajobrazu

W części pt. „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy” zaproponowano m.in.:

- a) utworzenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Górna Nysa” w północno – zachodniej części gminy, między miejscowościami Bratków i Turowszów (wzdłuż biegu rzeki Nysa Łużycka)
- b) utworzenie stanowiska dokumentacyjnego w kamieniołomie trachyfonolitów na południowy – wschód od miejscowości Opolno Zdrój.

W przypadku zieleni urządzonej wskazano na konieczność zadbania o estetykę zieleni parkowej, alei i szpalerów przydrożnych oraz śródpolnych, zieleni cmentarnej i przykościelnej. Wszelkie działania przy zieleni w obrębie obiektów wpisanych do rejestru zabytków należy uzgadniać z właściwym konserwatorem zabytków.

5.5. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające z Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Bogatyni na lata 2005 – 2013.

Program rewitalizacji obejmuje obszar całego miasta. Działania zawarte w programie mają sprzyjać podniesieniu konkurencyjności i atrakcyjności kulturowej oraz turystycznej miasta jak również uporządkowaniu jego gospodarki przestrzennej. Dalszą konsekwencją działań ma być poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego, szczególnie na terenach wielkopłytyowych blokowisk zagrożonych patologią społeczną.

Cele nadrzędne programu to:

- a) rewitalizacja miasta Bogatynia
- b) zapobieganie przestępczości oraz ochrona porządku publicznego i ochrona bezpieczeństwa mieszkańców Bogatyni
- c) wzrost konkurencyjności miasta Bogatynia w regionie Dolnego Śląska, w Polsce i w Europie
- d) rozwój współpracy transgranicznej w ramach Euroregionu Nysa i Związku Miast „Mały Trójkąt – Bogatynia – Hradec nad Nysą – Zittau”

Celami szczegółowymi programu są:

- a) stworzenie przestrzennych warunków do jakościowego rozwoju miasta Bogatynia
- b) ochrona historycznej sylwety miasta, zwłaszcza zabytkowych domów przysłupowo-zrębowych
- c) ochrona układu urbanistycznego miasta z jego historyczną częścią
- d) ochrona i modernizacja zabytkowej zabudowy
- e) rozwój monitoringu na terenie miasta
- f) likwidacja lub zmiana form obiektów dysharmonizujących, w celu dostosowania ich architektury do zabytkowego charakteru miasta
- g) modernizacja zabytkowych domów przysłupowo - zrębowych
- h) poprawa warunków mieszkalnictwa i środowiska życia mieszkańców
- i) poprawa stanu środowiska przyrodniczego
- j) zapewnienie warunków bezpieczeństwa mieszkańców miasta Bogatynia
- k) wykorzystanie obiektów przemysłowych do realizacji zadań publicznych i rozwoju przedsiębiorczości
- l) stworzenie warunków do ożywienia gospodarczego i aktywizacji ruchu turystycznego oraz wymiany kulturalnej w ramach Euroregionu NYSA i Związku Miast „Mały Trójkąt – Bogatynia – Hradec nad Nysą – Zittau”
- m) promocja przedsiębiorczości połączona z tworzeniem nowych miejsc pracy

Działania inwestycyjne na obszarze rewitalizowanym obejmują następujące zakresy działań:

- a) remonty ulic wraz z chodnikami i towarzyszącą im infrastrukturą (kanalizacja sanitarna, deszczowa, sieć wodociągowa, sieć ciepłownicza, telewizja kablowa, telekomunikacja)
- b) oświetlenie ulic
- c) prace w obrębie zieleni miejskiej łącznie z elementami małej architektury (kosze, ławki, estrady, fontanny, oświetlenie)
- d) remonty (określone jako prace remontowo - konserwatorskie) elewacji, dachów oraz modernizacja sieci wodno - kanalizacyjnej, elektrycznej i c.o. w domach przysłupowozrębowych
- e) prace przy: Przedszkolach Publicznych nr 3, 6, Publicznych Szkołach Podstawowych nr 1, 5, Publicznych Gimnazjów nr 1, 2, Zespole Szkół Energetycznych i Ekonomicznych im. Stanisława Staszica w Bogatyni, Zespole Szkół Zawodowych, Zespole Szkół Ogólnokształcących, Gminnym Ośrodku Sportu i Rekreacji, Komisariacie Policji, Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych, Szpitalu Gminnym, Przychodni Rejonowej, „Radzie Osiedla Nr 7”, jednostce pomocniczej przy Radzie Gminy
- f) remonty instytucji kulturalnych: Bogatyńskiego Ośrodka Kultury, Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy,
- g) remonty obiektów należących do spółek komunalnych: Bogatyńskie Wodociągi i Oczyszczalnia S.A., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej, budynki przysłupowozrębowe (remonty elewacji, dachu, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, remonty więźby)
- h) remonty kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia NMP wraz z cmentarzem i plebanią oraz kościoła pw. Św. Piotra i Pawła
- i) remonty obiektów stanowiących własność fundacji i stowarzyszeń oraz wspólnot mieszkaniowych
- j) remont budynków w BOT Kopalnia Węgla Brunatnego TURÓW S.A. oraz w BOT Elektrownia TURÓW S.A. w Bogatyni.

5.6. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia został uchwalony Uchwałą Rady Gminy i Miasta w dniu 5 sierpnia 2002 roku.

W zakresie wymogów ochrony środowiska kulturowego i zabytków plan ustala:

- a) obszary ścisłej ochrony konserwatorskiej, obejmującej „wiejską zabudowę kultury łużyckiej” oraz „zabudowę o charakterze miejskim” w centralnej części miasta Bogatynia
- b) obszary ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych zespołów „wiejskiej zabudowy kultury łużyckiej” zlokalizowanych w Markocicach, Działoszynie, Wyszkwowie
- c) obszary ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych zespołu zabudowy pensjonatowo - willowej w Opolnie Zdroju

W granicach tych obszarów ochronie podlegają:

- a) układy urbanistyczne kształtowane przez „wiejską zabudowę kultury łużyckiej” oraz „zabudowę o charakterze miejskim” i zabudowę pensjonatową, w zakresie rozplanowania i zagospodarowania działek, skali nowej zabudowy, architektury i detalu architektonicznego

- b) budynki wiejskie konstrukcji przysłupowej i ryglowej
- c) budynki o charakterze miejskim (budynki rezydencjonalne, użyteczności publicznej i usługowej z XIX i XX w.)
- d) budynki pensjonatowo - willowe o cechach eklektycznych z XIX i XX w.
- e) zespoły zieleni przyulicznej i skwery oraz założenia parkowe, otoczenie ogrodowe, aleje i szpalery
- f) ciąg przyrodniczy rzeki Miedzianki w jej pierwotnym, naturalnym przebiegu wraz z kamiennym obmurowaniem jej brzegów oraz systemem mostów i kładek
- g) ciągi przyrodnicze innych cieków i strumieni
- h) układ drogowy

W odniesieniu do obszarów objętych ochroną w zakresie kształtowania zabudowy w planie określone zostały następujące zasady: zapewnienie ochrony charakterystycznych elementów architektonicznego ukształtowania istniejącej zabudowy, przywrócenie zdegradowanych elementów w ramach odbudowy, rozbudowy i przebudowy, nawiązanie w nowej zabudowie do form zabudowy istniejącej (w odniesieniu do zabudowy przysłupowej oraz miejskiej i pensjonatowo - willowej), zachowanie istniejących linii zabudowy.

W ramach ulic Armii Czerwonej, Dworcowej, Kościuszki i Daszyńskiego plan przewiduje kształtowanie ciągów i zespołów zabudowy w oparciu o zabytkową zabudowę miejską. W ramach ulic Bojowników o Wolność i Demokrację, Waryńskiego, Biskupiej, Zamkniętej, Krzywej, 1 Maja, pl. Boh. Warszawy ciągi i zespoły zabudowy należy kształtować w nawiązaniu do zabudowy łużyckiej.

W obrębie wsi Markocice, Działoszyn, Wyszków ciągi i zespoły zabudowy należy kształtować w oparciu o występującą na tym terenie zabudowę „łużycką”. W obrębie wsi Opolno Zdrój zabudowę należy kształtować w oparciu o zabudowę miejską.

Plan określa również parametry, które powinna spełniać nowa zabudowa nawiązując do zabudowy łużyckiej lub miejskiej.

W przypadku zagospodarowania terenów znajdujących się na obszarach miasta objętych ścisłą ochroną konserwatorską plan ustala: przekształcanie najbliższego otoczenia budynku chronionego na tereny zieleni i rekreacji przydomowej, likwidacja funkcji uciążliwych oraz niedostosowanych do wartości zabytkowej zabudowy, lokalizacja zabudowy uzupełniającej w sposób tworzący zespoły nawiązujące do istniejących układów urbanistycznych, przy realizacji (modernizacji) nowych dróg stosowanie tradycyjnych materiałów zgodnie z wymogami konserwatorskimi. Plan określa wymóg uzgadniania z właściwym konserwatorem zabytków zamierzeń w zakresie zagospodarowania terenu.

W przypadku zagospodarowania terenów wiejskich (Markocice, Działoszyn, Wyszków, Opolno Zdrój) wyznaczonych jako obszary o wartościach kulturowych i krajobrazowych plan ustala: przekształcanie zapleczy działek (zwłaszcza w otoczeniu obiektu chronionego) na tereny zielone i rekreacji przydomowej, lokalizowanie zabudowy uzupełniającej w sposób tworzący zespoły, przy realizacji (modernizacji) nowych dróg stosowanie materiałów tradycyjnych, dostosowanie lokalizacji nowych obiektów do warunków topograficznych. Plan określa wymóg uzgadniania z właściwym konserwatorem zabytków zamierzeń w zakresie zagospodarowania terenu.

Obiekty zabytkowe znajdujące się poza wyszczególnionymi obszarami oraz obiekty objęte spisem konserwatorskim podlegają ochronie zgodnie z przepisami szczegółowymi.

Dla miejscowości ważnych z uwagi na prezentowane walory i tożsamość kulturową plan ustala: ochronę wartości zabytkowych, ochronę tradycyjnych elementów architektonicznego ukształtowania zabudowy oraz towarzyszącej jej zieleni lub cmentarzy, przywrócenie zdegradowanych elementów historycznego wystroju w ramach prowadzonej odbudowy, rozbudowy i przebudowy, adaptację zabudowy pod funkcje mieszkaniowe oraz usługowe.

W zakresie ochrony środowiska przyrodniczego plan wymienia pomniki przyrody podlegające ochronie (dąb oraz lipę w Wigancicach oraz pień drzewa iglastego w KWB Turów).

W zakresie ustaleń plan przewiduje :

- a) ustanowienie obszaru ochrony prawnej w formie obszaru chronionego krajobrazu, w celu ochrony: ukształtowania terenu i wartości krajobrazowych, cennych zespołów leśnych, warunków hydrologicznych, środowiska kulturowego
- b) ustanowienie obszaru ochrony prawnej w formie rezerwatu przyrody pn. „Grądy” (zrealizowane).

W planie została ustalona ochrona istniejącej szaty roślinnej w następujących formach:

- a) zespołów lasów ochronnych i zadrzewień
- b) kulturowych układów i zespołów zadrzewień (aleje, szpalery, układy swobodnie komponowane związane z rzeką Miedzianką i zespołami stawów)
- c) zadrzewień i zakrzewień śródpolnych
- d) zieleni związanej z ekosystemami cieków i zbiorników
- e) założeń parkowych i ogrodowych, w tym zabytkowych
- f) zespołów zieleni towarzyszącej zabudowie, ciągom komunikacyjnym oraz zlokalizowanych na terenach przemysłowych

5.7. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Zgodnie z tekstem „Ustawy” krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Na terenie miasta i gminy Bogatynia ochronie przyrodniczo - rolniczej podlegają:

- rezerwat przyrody „Grądy koło Posady”
- pomniki przyrody
- tereny leśne
- arealty gruntów ornych, łąk i pastwisk zaliczanych do klas bonitacyjnych od II do IV A
- grupy śródpolnej zieleni wysokiej
- istniejące ciągi zadrzewione
- ciągi ekosystemów wodno - łąkowych wzdłuż cieków
- zieleni urządzona
- gatunki roślin i zwierząt prawnie chronionych
- złoża surowców mineralnych

Spśród form ochrony przyrody wyszczególnionych w art.6 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 92, poz. 880 z 2004 r.) na terenie gminy Bogatynia występują: rezerwat przyrody, pomniki przyrody oraz gatunkowa ochrona roślin i zwierząt. Natomiast w bezpośrednim sąsiedztwie gminy znajdują się dwie

wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody: park Krajobrazowy Gór Izerskich (na terenie Republiki Czeskiej) oraz Park Krajobrazowy Gór Łużyckich (na terenie Republiki Czeskiej i Republiki Federalnej Niemiec).

Na terenie gminy Bogatynia rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 czerwca 2002 r. utworzony został rezerwat przyrody „Grądy koło Posady”. Zgodnie z art.13 ustawy o ochronie przyrody rezerwat przyrody obejmuje „obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi”. Utworzony rezerwat zajmuje powierzchnię 5,27 ha. Jest to rezerwat leśny utworzony dla ochrony lasów grądowych, ze szczególnym uwzględnieniem gradów klonowo – lipowych i bogactwa chronionej flory w runie leśnym. Partie lasu między Trzcincem a Posadą zwłaszcza z drzewostanem klonowym lub lipowym stanowią unikat w skali kraju.

Na terenie gminy znajdują się trzy pomniki przyrody. Zgodnie z art. 49 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. pomnikami przyrody „są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzew, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskini”. Dwa pomniki przyrody ożywionej znajdują się w Wigancicach Żytowskich: lipa drobnolistna, nr rejestru 292, zatwierdzony w 1991 r. oraz dąb szypułkowy, nr rejestru 295, zatwierdzony w 1991 r. Pomnikiem przyrody nieożywionej jest pień mioceńskiego drzewa *Taxodioxylon gypsaceu*, nr rejestru 290, zatwierdzony w 1991 r., ustawiony przed budynkiem dyrekcji kopalni BOT KWB „Turów” SA.

Na omawianym terenie odnotowanych zostało 24 gatunki roślin chronionych, w tym 15 objętych ochroną ścisłą oraz 9 częściową, 112 gatunków ptaków, z tego 97 podlega ochronie całkowitej, a 4 ochronie gatunkowej, 2 gatunki ryb chronionych.

Znaczna część lasów na terenie miasta i gminy uznana została jako lasy ochronne. W tej grupie 978 ha podlega ochronie jako lasy położone w granicach miasta Bogatynia.

Na terenie miasta i gminy występują parki miejskie i wiejskie chronione na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 162, poz.1568 z późniejszymi zmianami). Na terenie miasta występuje;

- a) 8 parków miejskich: park im. Gagarina, park im. Jana Pawła II, park Młodych, park koło Winiarni, park pod Wierzbami, park im. Krasickiego, park przy ul. Cichej, park przy ul. Jasnej
- b) 4 parki wiejskie: w Opolnie Zdroju - park przy ul. Kasztanowej, park przy ul. Lipowej, park przy ul. Kościelnej oraz w Kopaczowie park przy ul. Głównej.

Na terenie miasta i gminy są dwa wpisy obszarowe:

- a) obszar zespołu starego miasta w Bogatyni wpisanego pod numerem rejestru 607/J na podstawie decyzji z dnia 26 lutego 1980 r.
- b) zespół budynków folwarcznych w Bogatyni przy ul. Dąbrowskiego 22a, wpisany pod numerem 1295/J na podstawie decyzji z dnia 7 maja 1997 r.

Z treści studium wynika, iż istnieją przesłanki do utworzenia:

- a) stanowiska dokumentacyjnego w najlepiej zachowanym kamieniołomie trachyfonolitów zlokalizowanym na południowy – wschód od miejscowości Opolno Zdrój, jako jedyne miejsca w Polsce występowania trzeciorzędowych wulkanitów trachitowo – fonolitowych
- b) Obszaru Chronionego Krajobrazu „Górna Nysa” w północno – zachodniej części gminy, między miejscowościami Bratków i Turosszów wzdłuż biegu rzeki Nysa Łużycka

Przez teren gminy prowadzą liczne szlaki piesze i rowerowe. Ich ilość i atrakcyjność wynika z bezpośredniego sąsiedztwa z Republiką Czeską i Niemcami oraz przejściami granicznymi, jak również z turystycznych atrakcji terenu. Przebiegające szlaki łączą elementy przyrodnicze i krajobraz kulturowy miasta i poszczególnych miejscowości.

Szlak pieszy - zielony: Lutogniewice (przejście graniczne) – Działoszyn – Wyszków – *Świniec 375 m n.n.m* - Bogatynia – Bogatynia (Markocice) – Jasna Góra – *Stromica 272 m n.p.m.* – Opolno Zdrój – Białopole – Kopaczów – *styk trzech granic* – przejście graniczne – Porajów – Sieniawka – Bogatynia (Turosszów) – Bogatynia (Trzciniec) – Działoszyn – Posada – przejście graniczne.

Polskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze rozbija ten szlak na dwa: Krzewina – Bogatynia (długości 15,5 km) oraz Sieniawka – Bogatynia (długości 15 km).

Trasy rowerowe – kolor zielony: Lutogniewice – przejście graniczne – Działoszyn – Wyszków – *Świniec 375 m n.p.p.* – Bogatynia (Markocice) – Jasna Góra – *Stromica 272 m, n.p.m.* – Opolno Zdrój – Białopole – Kowaczów – *styk trzech granic* – przejście graniczne – Porajów – Sieniawka – Bogatynia (Turosszów) – Bogatynia Trzciniec – Działoszyn – Posada – przejście graniczne.

Kolor żółty: przejście graniczne – Lutogniewice – Krzewina – przejście graniczne

Kolor żółty: Bogatynia – Jasna Góra

Kolor czarny: przejście graniczne (Bogatynia – Kunratice) - Bogatynia

6. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

(Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami i inne)

Urozmaicony, bogaty w twory natury krajobraz gminy oraz liczne dobra kultury materialnej stwarzają bogate możliwości rozwoju turystyki i rekreacji, atrakcyjnego środowiska zamieszkania oraz budowania tożsamości regionalnej. Zainwestowanie infrastrukturalne, występowanie obiektów zabytkowych w zespołach, umożliwia podjęcie kompleksowych działań rewaloryzacyjnych, dotyczących tych obiektów i ich otoczenia.

Zagadnienia związane z opieką nad zabytkami stanowią dla samorządu istotny obszar działania ze względu na zasób obiektów zabytkowych i ich znaczenie budujące prestiż zarówno miasta jak i gminy.

Celami programu opieki nad zabytkami są:

- a) konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju miasta
- b) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania
- c) wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego

- d) zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni
- e) wykreowanie wizerunku miasta i tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego
- f) zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych
- g) uregulowanie stanu formalno - prawnego obiektów i obszarów zabytkowych
- h) wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- i) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków
- j) tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- k) powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
- l) przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy strukturalnych Unii Europejskiej
- ł) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju

7. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.1. Opracowania programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz parków kulturowych wynikających z zasobów zabytkowych gminy oraz stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru:

I. Na podstawie dokonanego przeglądu obiektów zabytkowych i zapoznaniu się ze stanem ich zachowania proponuje się opracowanie:

- 1) Programu rewaloryzacji i rewitalizacji dla obiektów konstrukcji przysłupowej jako reprezentantów architektury łużyckiej na obszarze miasta i gminy Bogatynia.

Głównym celem programu ma być przywrócenie świetności i zachowania najbardziej charakterystycznych obiektów regionu – budynków konstrukcji przysłupowej - będących równocześnie jednymi z najstarszych obiektów (obok obiektów sakralnych) występujących na omawianym terenie. Program rewaloryzacji powinien być elementem pomocowym przy pozyskaniu funduszy unijnych na działania związane z zachowaniem i wyeksponowaniem walorów kultury Serbołużyczan i jej najbardziej materialnego przejawu w postaci architektury domów przysłupowych.

Wybór projektów i kolejność ich realizacji w ramach programu rewitalizacji powinien odbywać się w oparciu o kryteria:

- wartości historycznej
- wartości dla kultury lokalnej
- znaczenia dla stymulowania turystyki i rozwoju gospodarczego
- możliwości finansowych podmiotów uczestniczących w programie

Planowane działania w sferze ochrony zabytków na obszarze rewitalizowanym:

- zachowanie historycznej architektury (w zakresie rozwiązania elewacji oraz zasadniczych elementów wyposażenia)
- uporządkowanie elewacji poprzez likwidację elementów wtórnych i dysharmonizujących
- odtworzenie historycznego wyglądu przebudowanych elewacji
- konserwacja (uzupełnienie, wymiana) elementów drewnianych oraz pozostałych

stanowiących wypełnienie ścian

2) Programu rewaloryzacji i rewitalizacji dla zespołu kościelnego przy ul. Wiejskiej w Bogatyni, tzn. kościoła pw. Św. Marii Magdaleny oraz XVIII w. cmentarza.

Głównym celem rewaloryzacji i rewitalizacji powinno być:

- przywrócenie świetności XV w. kościołowi oraz znalezienie dla niego nowej funkcji, która potrafi wykorzystać jego walory architektoniczne i pogodzić je z pierwotnym przeznaczeniem obiektu

- odrestaurowanie i udostępnienie obiektu

- rewaloryzacja cmentarza w zakresie układu kompozycyjnego, pielęgnacji zieleni, konserwacji nagrobków.

Konsekwencją tych działań powinno być utworzenie lapidarium, wykorzystującego istniejące nagrobki oraz nadanie temu miejscu rangi dydaktycznej przybliżającej sztukę sepulkralną.

Z uwagi na szeroki wachlarz działań, których wymagają poszczególne elementy zespołu, można wykorzystać go jako miejsce praktyk studenckich (nie tylko polskich) o różnorodnej tematyce, związanej z szeroko pojętą konserwacją, rewaloryzacją i rewitalizacją.

Lokalne Programy Rewitalizacji są dokumentami niezbędnymi do ubiegania się o dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszy Rozwoju Regionalnego, projektów w zakresie rewitalizacji. Potwierdzają one, że zgłaszane projekty są działaniami zaplanowanymi i wynikają z planów rozwoju miasta.

Każdy projekt ubiegający się o wsparcie musi wynikać z Programu Rewitalizacji czyli musi zostać wpisany do programu, a jego realizacja musi zostać uzasadniona i określona w czasie.

II. W oparciu o istniejące zasoby zabytkowe – domy łużyckie konstrukcji przysłupowej - proponuje się rozważenie możliwości powołania:

3) Parku kulturowego obejmującego tereny wsi o największym nasyceniu tymi obiektami: Działoszyn, Wyszków, Posada, Markocice - Bogatynia.

Park kulturowy jest formą ochrony krajobrazu kulturowego (krajobraz kulturowy jest to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Art. 16 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) umożliwiającą zachowanie wyjątkowych wartości historyczno - kulturowych z jednoczesnym, ewentualnym powiązaniem z ochroną środowiska przyrodniczego.

Proponowany obszar parku kulturowego w części pokrywa się z wnioskowanym w studium utworzeniem Obszaru Chronionego Krajobrazu „Górna Nysa” obejmującym północno-zachodnią część gminy.

4) Skansenu wykorzystującego istniejące zasoby materialnej i niematerialnej kultury ludowej (łużyckiej) tego terenu. Pomysł na formę skansenu mógłby być tematem pracy dyplomowej. A miejscem lokalizacji niekoniecznie wieś, ale równie dobrze fragment zespołu urbanistycznego.

Pozostałe kierunki działań – patrz tabela nr 1 - str. 56-63.

7.2. Ewidencja obiektów zabytkowych miasta i gminy Bogatynia.

Miasto i Gmina Bogatynia posiada zakończoną ewidencję obiektów zabytkowych w postaci zbioru kart katalogowych wykonanych w 2006 r. dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz dla obiektów zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków.

7.3. Wykaz obiektów przewidzianych do objęcia ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków.

Spis obiektów przewidzianych do objęcia ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków, wytypowanych przez autorów opracowanych kart katalogowych gminnej ewidencji.

MIASTO BOGATYNIA

1. Domy przysługowe, ul. 1 Maja 1,4,6,8,12,22,37
2. Dom mur./rygl., ul. 3 Maja 6
3. Dom przysługowy, ul. Biskupia 12
4. --, - ul. Bohaterów Warszawy 2
5. --, -- pl. Bohaterów Warszawy 4
6. --,- ul. Bojowników o Wolność i Demokrację 2, 7, 8
7. Dom przysługowy, ul. I. Daszyńskiego 21, 37, 39
8. Willa fabrykanta Rolle, ul. I. Daszyńskiego 41
9. Dom przysługowy, ul. Dobra 5,10
10. Budynek mieszkalno - biurowy, ul. Dobra
11. Willa fabrykanta, ul. Główna 2
12. Stodoła przysługowa, ul. Główna 8
13. Domy przysługowe, ul. Górna 3, 17, 21
14. Dom przysługowy, ul. J. Kochanowskiego 3
15. Dom przysługowy, ul. T. Kościuszki 5, 116, 118, 126, 130, 136
16. Restauracja, ob. dom przysługowy, ul. T. Kościuszki 35,
17. Domy przysługowe, ul. Krzywa 1, 13
18. Domy przysługowe, ul. Listopadowa 7, 13
19. Dom przysługowy, ul. Młodych Energetyków 40
20. Dom, mur., ul. Nadbrzeźna 7
21. Dom przysługowy, ul. Nadbrzeźna 26
22. Domy przysługowe, ul. Partyzantów 1
23. Dom przysługowy, ul. Pastwiskowa 3
24. Dom przysługowy, ul. Robotnicza 7
25. Dom przysługowy, ul. Słoneczna 2
26. Dom przysługowy, ul. Spółdzielcza 1
27. Dom przysługowy, ul. Strumykowa 1
28. Dom przysługowy, ul. Turowska 5, 52, 53, 67
29. Domy przysługowe, ul. Waryńskiego 2, 24, 26, 30, 32
30. Dom, mur., ul. Waryńskiego 3, 19
31. Willa Gutte, ob. ośrodek szkolno - wychowawczy, ul. L. Waryńskiego 21

BRATKÓW

1. Domy przysługowe nr 2, 69, 82, 83
2. Zespół zagrody nr 49: dom, stodoła, budynek gospodarczy

DZIAŁOSZYN

1. Dom nr 17, 41, 80, 82, 163, 169, 203, 207, 219, 232
2. Zespół zagrody nr 17: dom, stodoła, stodoła, wozownia z bramą przejazdową
3. Zespół zagrody nr 232: dom, bud. gospodarczy

OPOLNO ZDRÓJ

1. Dom, ul. Kasztanowa 1
2. Dom zdrojowy z hotelem „Anna”, ob. dom , ul. Kasztanowa 23
3. Dom, ul. Zamknięta 3
4. Dom, ul. Zdrojowa 11

POSADA

1. Dom nr 19, 21 (d. 83), 29, 32 (d.121), 34 (d.30), 36 (d.100), 39 (d.91), 66 (d.4), 69 (d.123)
2. Kaplica

SIENIAWKA

1. Dom, ul. Świerczewskiego 22

WOLANÓW

1. Bud. gospodarczy nr 5

WYSZKÓW

1. Dom nr 26, 33, 42, 46, 47, 52, 53, 55, 59, obok nr 37

Obiekty proponowane do wpisu do rejestru zabytków wytypowane przez autorów „Programu opieki nad zabytkami” na podstawie przeglądu obiektów zabytkowych na terenie miasta i gminy Bogatynia. Niniejszy zakres obejmuje obiekty o konstrukcji przysłupowej i ryglowej. Wraz z obiektami wytypowanymi podczas sporządzania gminnej ewidencji stanowi wyselekcjonowaną grupę budynków o zachowanej architekturze, konstrukcji, często detalu architektonicznym charakterystycznym dla XVIII i XIX w. architektury łużyckiej. Wpis do rejestru zabytków tych obiektów pozwoli objąć ochroną prawną jedyną w swoim rodzaju grupę budynków o wyróżniającej się architekturze i wyjątkowej konstrukcji drewnianej. Spis ten uzupełniony jest o obiekty mieszkalne i gospodarcze, murowane z cegły lub kamienia, które prezentują ciekawą architekturę, charakterystyczną dla okresu pochodzenia obiektów, lub terenu na którym występują.

MIASTO BOGATYNIA

1. Dom przysłupowy, ul. 1 Maja nr, 21,31
2. Domy przysłupowe, ul. Armii Czerwonej 3, 4, 11, 13, 16
3. Dom przysłupowy, ul. Biskupia 12
4. Domy przysłupowe, ul. Bojowników o Wolność i Demokrację 6, 12, 25, 27, 37, 39, 49

5. Dom przysługowy, ul. Daszyńskiego 1, 27
6. Drukarnia, ul. I. Daszyńskiego 19
7. Zespół Sądu, ul. I. Daszyńskiego nr 29-29a
8. Dom, ul. I. Daszyńskiego 33
9. Kino, ob. lokal usługowy, ul. I. Daszyńskiego
10. Dom przysługowy, ul. Dąbrowskiego 8
11. Domy przysługowe, ul. Górna 6, 16, 18, 22
12. Stodoła drewn., ul. Górna 10
13. Domy przysługowe, ul. Górska 2, 9
14. Domy przysługowe, ul. J. Kochanowskiego 7, 9, 10, 15
15. Domy przysługowe, ul. T. Kościuszki 7, 25, 26, 54, 55, 60, 61, 63, 88, 94, 104, 108, 110, 114
16. Dom cegła/rygl., ul. Kościuszki 36
17. Dom przysługowy, ul. Krakowska 19
18. Dom przysługowy, ul. Krzywa 14, 15, 18, 19
19. Domy przysługowe, ul. Lipowa 1, 14
20. Domy przysługowe, ul. Listopadowa 5, 15, 26
21. Dom przysługowy, ul. Młodych Energetyków 27
22. Dom, mur., ul. St. Moniuszki 6
23. Domy przysługowe, ul. Nadbrzeźna 11, 17
24. Dom przysługowy, ul. Partyzantów 2
25. Dom, mur., ul. Przdowników Pracy 2
26. Dom, cegła/rygl., ul. M. Skłodowskiej-Curie 26, 32
27. Domy przysługowe, ul. Spółdzielcza 4, 8
28. Dom cegła/rygl., ul. Śmiała 7
29. Domy przysługowe, ul. Turowska 7, 11, 15, 22, 45, 47, 48, 60, 71, 7375, 77, 89
30. Domy, cegła/rygl., ul. Turowska 14, 17, 30, 43
31. Stodoła, cegła/rygl. ul. Turowska 56
32. Remiza strażacka, cegła, ul. Turowska
33. Dom, cegła/rygl./przysług., ul. L. Waryńskiego 5, 7
34. Domy przysługowe, ul. L. Waryńskiego 12, 15, 17, 18, 22
35. Domy przysługowe, ul. Wąska 2, 71, 81
36. Plebania, ob. kaplica katolicka, ul. Wiejska 93
37. Domy przysługowe, ul. Wiejska 101., 104, 118, 122
38. Bud. gospodarczy na cmentarzu, ul. Wiejska
39. Dom przysługowy, ul. St. Wyspiańskiego 9
40. Willa, ul. Zgorzelecka 1

BRATKÓW

1. Bud. gospodarczy nr 3
2. Zespół zagrody nr 22: dom, budynek gospodarczy
3. Domy 14, 16, 31, 52, 85
4. Stodoła nr 28

DZIAŁOSZYN

1. Dom nr 7, 15, 20, 22, 34, 45, 48, 56, 61, 74, 100, 108, 110, 135, 140, 145, 150, 157, 160, 167, 192, obok nr 110,
2. Zespół zagrody nr 40: dom, bud. gospodarczy

3. Bud. gospodarczy nr 162, budynek przy plebanii
4. Stodoła nr 167
5. Kapliczka słupowa z krzyżem przy bud. nr 4

JASNA GÓRA

1. Dom, ul. Górska 3, 13, 14, 15, 18, 24, 2730, 31, 33, 36, 50,

KOPACZÓW

1. Dwór (willa), ul. Główna 1
2. Dwór w zespole, ul. Główna 5
3. Dom czeladny, ul. Główna 5
4. Park dworski
5. Dom nr 7

KRZEWINA

1. Dom nr 46

LUTOGNIEWICE

1. Dom k/nr 16, mur./rygl., 46, 76
2. Bud. gospodarczy obok nr 50, 75

OPOLNO ZDRÓJ

1. Dom, ul. Kasztanowa 9, 11, 22, 27
2. Dom, ul. Lipowa 2
3. Willa „Clara”, ul. Parkowa 1
4. Dom, ul. Świerczewskiego 1
5. Altana, ul. Świerczewskiego 3
6. Szkoła Podstawowa, ul. Świerczewskiego
7. Dom, ul. Zacisze 4, 5
8. Dom, ul. Zamknięta 5
9. Pensjonat, ul. Zdrojowa 3
10. Dom, ul. Zdrojowa 11

PORAJÓW

1. Dom, ul. Poniatowskiego 10

POSADA

1. Dom nr 6 (d.62), 35 (d.89)

SIENIAWKA

1. Zespół Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych: portiernia, hotel, pawilony nr 1,2,4,5,6
2. Dom ul. Świerczewskiego 6

WOLANÓW

1. Dom nr 5, 18, 19, 22

WYSZKÓW

1. Dom nr 8, 10, 21, 30, 43, 44, 45, 56, 62

7.4. Określenie zasobów zabytków i obszarów , które można wykorzystać dla tworzenia tras turystycznych, ścieżek dydaktycznych, organizacji festynów itp.

Istniejące szlaki piesze i rowerowe wykorzystują elementy krajobrazu oraz bliskość państw ościennych i związanych z nimi przejść granicznych.

W Studium Uwarunkowań przewidziano utworzenie szlaku pieszego okrążającego miasto Bogatynia. Szlak rozpoczynać się ma ulicą Daszyńskiego w Bogatyni i następnie prowadzić przez ulicę Główną w Markowicach do Jasnej Góry, Opolna Zdroju, przejścia granicznego Sieniawka - Zittau, Trzcianca, Zatonia, Wyszkowa, przejścia granicznego Bogatynia – Kunratice i kończyć się ma na ulicy Daszyńskiego w Bogatyni. W ramach szlaku przewidziano również zagospodarowanie szczytów (Graniczny Wierch i Gosiarz) i przystosowanie ich do uprawiania sportów zimowych. W Jasnej Górze przewidziano utworzenie stacji sportów zimowych.

Ponadto w oparciu o miejscowe zabytki proponuje się utworzenie:

- a) szlaku dydaktycznego pn. „Szlakiem architektury łużyckiej” wykorzystującego zasoby budownictwa przysłupowego, nawiązującego do istniejącego na Podkarpaciu „Szlaku architektury drewnianej”. Szlak obejmować miałyby miejscowości o największej ilości tych obiektów np. Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów. Jego celem miałyby być przybliżenie zwiedzającym charakterystycznej dla tego terenu architektury i historii z nią związanej, powiązanej z historią regionu.
- b) ścieżki dydaktycznej związanej z prezentacją sztuki sepulkralnej, ze szczególnym uwzględnieniem cmentarza przy ul. Wiejskiej w Bogatyni oraz kościoła pw. Św. Marii Magdaleny.
W celu przystosowania tego terenu do wymogów prezentacji proponuje się w ramach współpracy z uczelniami wyższymi opracowanie programu rewaloryzacji zabytkowego cmentarza (np. jako tematu pracy magisterskiej, czy semestralnej), a następnie w ramach praktyk studenckich, przeprowadzenie prac konserwatorskich przy konserwacji kamienia nagrobego.
- c) szlaku dydaktycznego pn. „Szlakiem grodzisk XI/XII-XIII w.” obejmującego miejscowości: Bratków, Posada i Bogatynia – Trzcianiec (ten ostatni nie tyle z grodziskiem ile z pozostałością zamku). Trasa podwójnie ciekawa, bo przebiegająca w granicach rezerwatu „Grądy koło Posady”.
- d) ścieżki dydaktycznej przebiegającej przez teren rezerwatu „Grądy koło Posady” przybliżającej specyfikę i unikalność miejscowej fauny i flory.
- e) wykorzystanie jednego z budynków przysłupowych (obecnie nie użytkowanych – patrz pkt 5.2) architektury łużyckiej, do utworzenia muzeum, prezentującego wnętrze domu łużyckiego. Budynek może łączyć w sobie funkcję muzeum i obsługi turystycznej. Budynek - muzeum stanowiłby dopełnienie prezentacji kultury łużyckiej tego regionu i niewątpliwie stanowiłby wielką atrakcją dla tego terenu.

- f) należy rozważyć możliwość wprowadzenia na terenie miasta ścieżek rowerowych jako systemu obsługującego całe miasto, powiązanego z obiektami zabytkowymi kultury łużyckiej oraz rzeką Miedzianką z jej obwałowaniami i systemem mostków. Wprowadzenie sieci dróg rowerowych na terenie miasta przyczyni się do promocji zdrowego stylu życia, bardziej odpowiadającemu ekologii, będzie sprzyjał kreowaniu rozwoju turystyki oraz odciąży system komunikacyjny. Wprowadzenie jako alternatywnej komunikacji rowerowej podnosi również atrakcyjność miasta, zarówno dla jego mieszkańców jak i przybywających turystów.

7.5. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartymi w pkt. 5 - podział na obszary, projekty, zadania.

Patrz tabela nr 2 – str. 64-69.

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podmiotem formułującym Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest Rada Gminy i Miasta. Realizacja założeń programu odbywać się będzie poprzez efekty działań władz miasta w celu osiągnięcia założeń określonych w programie.

Dostępne instrumentarium służące do realizacji założeń programu w dużej mierze wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działaniach umocowanych w realiach finansów publicznych i instrumentów prawno - ekonomicznych.

Wprowadzenie w życie poszczególnych rodzajów instrumentów zobowiązuje zarówno władze miasta jak i jej społeczeństwo do wzmożenia konkretnych działań w różnych sferach działalności:

- a) zdobycie poparcia społecznego dla działań związanych z ochroną środowiska kulturowego
- b) nawiązanie współpracy między miastami o podobnych problemach związanych z ochroną środowiska kulturowego
- c) wykorzystanie regionalnych programów dotyczących ochrony środowiska kulturowego województwa dla realizacji lokalnego programu opieki nad zabytkami
- d) nawiązanie współpracy z sąsiednimi samorządami w celu prowadzenia wspólnej polityki związanej z ochroną środowiska kulturowego
- e) tworzenie opracowań planistycznych ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb środowiska kulturowego
- f) pozyskiwanie z wszelkich dostępnych źródeł środków finansowych dla realizacji programu
- g) współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną i opieką nad zabytkami

9.1. Instrumenty prawne:

- a) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków
- b) wynikające z przepisów ustawy o podatkach i opłatach lokalnych
- c) zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

- d) wynikające z Programu Rewitalizacji Obszaru Miejskiego Bogatyni
- f) wynikające z programów określających politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

9.2. Instrumenty koordynacji:

- a) programy prac konserwatorskich
- b) programy ochrony środowiska przyrodniczego
- c) programy rozwoju infrastruktury (np. komunikacyjnej)
- d) plany rozwoju lokalnego
- e) studia i analizy
- f) plany rewitalizacji
- g) strategia rozwoju miasta
- h) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi
- i) współpraca z diecezją legnicką w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami

9.3. Instrumenty finansowe:

- a) dotacje
- b) subwencje
- c) dofinansowania
- d) nagrody
- e) zbiórki społeczne
- f) programy operacyjne

9.4. Instrumenty społeczne

- a) edukacja kulturowa
- b) informacja
- c) współpraca
- d) współdziałanie (np. z organizacjami społecznymi)
- e) wzbogacona oferta miejsc pracy i innych działań (np. prowadzących do przeciwdziałania bezrobociu)

9.5. Instrumenty kontrolne

- a) aktualizacja bazy danych dotyczących stanów zachowania obiektów zabytkowych (w ramach ewidencji zabytków)
- b) monitoring stanu środowiska kulturowego

9. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Z ustawowych zapisów wynika obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Ocena stopnia realizacji przeprowadzana jest przez Radę Gminy i Miasta (przy ewentualnym udziale Konserwatora Zabytków).

Dla potrzeb dokonania oceny realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami niezbędne jest prowadzenie monitoringu wybranych wskaźników i wyników działań podejmowanych w związku z realizacją poszczególnych celów określonych w tym programie.

1. Dla oceny realizacji celu pn.: włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju:
 - a) przeanalizowanie ilości wykonanych raportów i analiz
 - b) określenie ilości przeprowadzonych kontroli utrzymania i sposobu użytkowania obiektów i zespołów zabytkowych
 - c) przeanalizowanie ilości i konsekwencji spotkań z przedstawicielami służb konserwatorskich
 - d) ocena stopnia zaawansowania prac służących wyznaczeniu granic Parku Kulturowego
 - e) ocena stopnia zaawansowania prac dokumentacyjnych związanych z przygotowaniem do wystąpienia do UNESCO

2. Dla oceny realizacji celu p.n. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:
 - a) ocena ilości przeprowadzonych szkoleń dla użytkowników i właścicieli obiektów zabytkowych
 - b) ocena ilości spotkań przedstawicieli służb ochrony zabytków z właścicielami obiektów zabytkowych
 - c) ocena współpracy ze Strażą Miejską
 - d) ocena współpracy z Wydziałem Architektury i Urbanistyki Politechniki Śląskiej i Wrocławskiej
 - e) określenie ilości opracowanych projektów odtworzenia zabudowy
 - f) ocena stopnia zaawansowania prac prowadzących do opracowania Programu Małej Rewitalizacji
 - g) aktualizacja informacji dotyczących ewidencji zabytków

3. Dla oceny realizacji celu p.n. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego:
 - a) ocena zaawansowania modernizacji zieleni
 - b) potwierdzenie utworzenia promenady wzdłuż rzeki
 - c) określenie formy promocji i nagłośnienia Dni Otwartych Krainy Domów Przysłupowych
 - d) ocena stopnia pozyskania i jakości materiałów archiwalnych niezbędnych do odtworzenia pierwotnego wyglądu budynków
 - e) ocena stopnia zapisów w miejscowych planach dotyczących utrzymania siatki ulic i kwartałów urbanistycznych
 - f) potwierdzenie faktu opracowania koncepcji utworzenia historycznego centrum miasta

4. Dla oceny realizacji celu p.n.: zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni:
 - a) ocena stopnia zaawansowania opracowywania Programu Małej Rewitalizacji
 - b) ocena stopnia wprowadzenia zadań z gminnego programu do polityk sektorowych

5. Dla oceny realizacji celu p.n.: wykreowanie wizerunku miasta i tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego:

- a) potwierdzenie faktu opracowywania imprez związanych z historią miasta
 - b) ocena opracowania prac związanych z budownictwem przysłupowym
 - c) określenie ilości przeprowadzonych zajęć szkolnych o tematyce ochrony dziedzictwa kulturowego „Ślady przeszłości”
 - d) potwierdzenie utworzenia bazy informacji o zabytkach
 - e) analiza ilości spotkań (wystawy) promujących środowisko kulturowe miasta
 - f) potwierdzenie opracowania informacji dla turystów na temat zabytków miasta
 - g) określenie sposobu upublicznienia zakresu działań rewitalizacyjnych
6. Dla oceny realizacji celu pn. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych:
- a) potwierdzenie zebrania materiałów dotyczących zabytków miasta
 - b) potwierdzenie opracowania interfejsu dla bazy danych związanej z zabytkami regionu
 - c) ocena analizy możliwości wykorzystania obiektu zabytkowego dla obsługi ruchu turystycznego
 - d) potwierdzenie faktu opracowania oferty turystycznej promującej region
 - e) ocena możliwości przygotowania trasy rowerowej szlakiem kolejki wąskotorowej oraz ścieżek dydaktycznych szlakiem zabudowy przysłupowej
 - f) potwierdzenie faktu opracowania mapy zabytków regionu
 - g) ocena ilości i efektów organizowanych konkursów o tematyce związanej z ochroną dziedzictwa kulturowego
 - h) ocena stopnia wykorzystania mediów dla prezentowania problematyki ochrony środowiska kulturowego
 - i) określenie ilości wniosków o wprowadzenie problematyki środowiska kulturowego gminy do tematów prac dyplomowych przygotowywanych przez absolwentów wyższych uczelni
7. Dla oceny realizacji celu p.n.: uregulowanie stanu formalno – prawnego obiektów i zespołów zabytkowych:
- a) ocena stopnia zaawansowania regulacji stanów własnościowych w obrębie historycznego zespołu i obiektów wpisanych do rejestru
 - b) ocena stopnia aktualności ewidencji geodezyjnej dla terenów historycznego centrum miasta
 - c) ocena stopnia zaawansowania inwentaryzacji obiektów zabytkowych pod kątem ich stanu technicznego
 - d) ocena stopnia przekwaterowywania do lokali zamiennych najemców lokali komunalnych
 - e) ocena stopnia przeznaczania lokali uzyskanych (przez pkt „d”) do sprzedaży przetargowej
8. Dla oceny realizacji celu p.n. wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami:
- a) potwierdzenie opracowania systemu rekompensat za inwestowanie w ochronę zabytków
 - b) potwierdzenie pozyskania informacji o możliwości wykorzystania różnych źródeł finansowania w związku z działaniami rewitalizacyjnymi
 - c) ocena stopnia zaangażowania finansowego (zgodnie z programem Rewitalizacji) opracowań badawczych w zagrożonych obiektach

9. Dla oceny realizacji celu pn. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków:
 - a) ocena stopnia zaangażowania samorządu w prowadzenie prac studialnych dla potrzeb Programu Małej Rewitalizacji
 - b) potwierdzenie utworzenia miejskiego systemu informacji i promocji ochrony dziedzictwa kulturowego

10. Dla oceny realizacji celu pn. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami:
 - a) potwierdzenie opracowania zasad postępowania oraz dopuszczalnych zmian w trakcie eksploatacji zabytków
 - b) ocena stopnia i efektów współpracy z organizacjami związanymi ze stosowaniem tradycyjnych technik w odnowie zabytków
 - c) ocena efektów współpracy z gminami w ramach współpracy z UNESCO
 - d) ocena działań związanych z zatrudnieniem w ochronie dziedzictwa kulturowego prowadzących do zmniejszenia bezrobocia

11. Dla oceny realizacji celu pn. powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:
 - a) potwierdzenie opracowania programu promującego miasto i jego historię
 - b) potwierdzenie faktu opracowania programu „Ślady przeszłości” w szkołach
 - c) potwierdzenie opracowania strony poświęconej kulturze niematerialnej miasta
 - d) określenie efektów współpracy z Wydziałem Architektury w ramach szkoleń na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

12. Dla oceny realizacji celu pn. przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy strukturalnych Unii Europejskiej:
 - a) potwierdzenie faktu opracowania koncepcji finansowania – Program Rozwoju miasta „Jessica”

10. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i użytkowników obowiązek dbania o zabytek. Wsparciem dla nich mogą być środki z budżetu państwa lub ze specjalnie powołanych do tego funduszy, w tym funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

10.1. Krajowym programem, który wspiera inicjatywy kulturalne jest „Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004-2013” (strona internetowa: www.mk.gov.pl). Wśród różnorodnych programów operacyjnych znajdują się dwa wspierające finansowo programy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego:

- a) program operacyjny „Rozwój inicjatyw lokalnych”
- b) program operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”

10.1. 1. Celem programu „Rozwój inicjatyw lokalnych” jest wyrównywanie różnic w dostępie do kultury, stwarzanie warunków do rozwoju twórczości oraz pobudzanie

kulturalnych inicjatyw lokalnych. W ramach programu wspierane są wszystkie niskobudżetowe zadania z zakresu:

- a) upowszechniania kultury
- b) edukacji kulturalnej
- c) promocji twórczości
- d) ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego
- e) inwestycji oraz zakupu wyposażenia

Uprawnionymi wnioskodawcami mogą być:

- a) państwowe i samorządowe instytucje kultury i instytucje filmowe
- b) jednostki samorządu terytorialnego
- c) publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne
- d) organizacje pozarządowe dla których prowadzenie działalności kulturalnej jest podstawowym celem statutowym
- e) kościoły (parafie i związki wyznaniowe)
- f) przedsiębiorcy działający w sferze kultury
- g) archiwa państwowe

10.1.2. Celem programu „Dziedzictwo kulturowe” jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych, tzn.

- a) poprawa stanu zachowania zabytków
- b) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym również archeologicznego)
- c) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na inne cele aniżeli kulturalne
- d) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych
- e) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji
- f) zabezpieczenie zabytków przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego

Cele programu realizowane są przez dwa priorytety:

Priorytet 1 – Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych

Priorytet 2 – Rozwój i konserwacja kolekcji muzealnych

Rodzaje kwalifikujących się zadań:

- a) rewitalizacja historycznych obszarów miejskich
- b) ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego wsi
- c) rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja modernizacja i adaptacja na cele inne niż kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych, w tym fortyfikacji oraz budowli obronnych, parków i ogrodów
- d) rewaloryzacja i konserwacja zabytków budownictwa drewnianego
- e) rewaloryzacja i konserwacja zabytków romańskich
- f) rewaloryzacja zabytkowych cmentarzy oraz renowacja i ochrona miejsc pamięci i martyrologii
- g) prowadzenie badań archeologicznych i zabezpieczanie zabytków archeologicznych
- h) konserwacja zabytków ruchomych (nie wchodzących w skład zasobów muzealnych)
- i) dokumentowanie zabytków (w tym badania naukowe i inwentaryzacja)

- j) zabezpieczenie przed skutkami klęsk żywiołowych, zniszczeniem, kradzieżą i nielegalnym wywozem za granicę zabytków nieruchomych i ruchomych
- k) ochrona zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego
- l) rewaloryzacja oraz prace remontowe i konserwatorskie w zabytkach polskich znajdujących się poza granicami kraju

Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) jednostki samorządu terytorialnego, realizujące zadania na własną rzecz lub na rzecz instytucji nie będących instytucjami kultury
- b) organizacje pozarządowe, za wyjątkiem działających w sferze kultury
- c) prywatni właściciele lub posiadacze zabytków
- d) podmioty prowadzące działalność gospodarczą państwowe instytucje kultury realizujące wybrane zadania (informacje ze strony www.mk.gov.pl)

10.2. „Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej” wspiera inicjatywy na rzecz ochrony środowiska, promujące zrównoważony rozwój.

Wśród priorytetów znajdują się m.in.:

- a) ochrona przyrody i krajobrazu
- b) rekonstrukcja parków
- c) prowadzenie prac leczniczo - pielęgnacyjnych
- d) zalesienie gruntów porolnych i rolniczo nieużytecznych
- e) zakładanie nowych parków oraz enklaw zieleni

Promocja i edukacja ekologiczna.

Programy międzydziedzinowe i pozostałe zadania ochrony środowiska.

(informacje: WWW.wfosigw.lodz.pl)

10.3. Funduszem wspierającym rozwój gospodarki mieszkaniowej jest Krajowy Fundusz Mieszkaniowy. Został powołany do realizacji zadań wynikających z polityki państwa w zakresie gospodarki mieszkaniowej oraz rozwoju budownictwa mieszkaniowego.

Informacje: www.bgk.com.pl/fundusze/kfm/

10.4. Fundusze Generalnego Konserwatora Zabytków.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami reguluje tryb, zakres i rodzaj dotacji udzielanych z budżetu Skarbu Państwa za pośrednictwem GKZ bądź WKZ.

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub jednostka organizacyjna będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych (ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz. U. Nr 162 z dnia 17 września 2003 r. rozdz. 7, art.73).

10.5. „Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego” (fundusze zarządzane przez Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego). W latach 2007 - 2013 przyznane zostaną Polsce nowe środki rozdysponowywane nie w ramach ZPOOR, ale na poziomie regionalnym. Za priorytet uznaje się w wspieranie kompleksowych projektów rewitalizacji małych i średnich miast (strona internetowa: www.zpoor.gov.pl).

10.6. Programem wspierającym projekty rewitalizacyjne jest Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Dla sektora kultury ważny jest Mechanizm Finansowy EOG, który jako jeden z obszarów priorytetowych dla finansowania projektów wymienia ochronę kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast.

Celem priorytetu jest zachowanie i odbudowa europejskiego dziedzictwa kulturowego wraz z otoczeniem oraz wykreowanie narodowych produktów turystyki kulturowej w historycznych miastach.

Aneksy wymieniają następujące projekty:

- a) rewitalizacja, konserwacja, renowacja modernizacja i adaptacja historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem
- b) rewitalizacja historycznych obszarów miejskich
- c) rewitalizacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja fortyfikacji oraz budowli obronnych
- d) rewitalizacja obiektów poprzemysłowych
- e) renowacja, ochrona i zachowanie miejsc pamięci i martyrologii
- f) budowa i rozbudowa publicznych instytucji kultury
- g) budowa, rozbudowa, adaptacja infrastruktury kulturowej
- h) kompleksowe programy konserwacji zbiorów zabytków ruchomych oraz konserwacja i digitalizacja zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów
- i) tworzenie systemów zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki

O środki ubiegać się mogą: Ministerstwo Kultury, jednostki samorządu terytorialnego, związki i porozumienia jednostek samorządu, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje, kościoły, związki wyznaniowe.

(informacje: www.mk.gov.pl/ oraz www.mgip.gov.pl/)

Zadania inwestycyjne objęte Programem Rewitalizacji Miasta Bogatynia mogą być współfinansowane z 23 funduszy oraz ze 107 programów, w tym programów pomocowych Unii Europejskiej, EOG i SzMF (dostępnych dla polskiego beneficjenta).

Współfinansowane inwestycje muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacyjnych. Należą do nich projekty:

1. porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowanie pustych przestrzeni
2. izolacja, remont, przebudowa elewacji, fasad i dachów
3. renowacja budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie (preferowane budynki o potencjale dla rozwoju turystyki)
4. prace konserwatorskie, odnowienie fasad i dachów budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się w rejestrze zabytków (inwestycje przyczyniające się do tworzenia stałych miejsc pracy)
5. regeneracja, rehabilitacja i zabudowywanie pustych przestrzeni publicznych
6. remont i przebudowa lub przystosowanie budynków i infrastruktury na cele turystyczne i kulturalne (łącznie z odnowieniem i konserwacją obiektów dziedzictwa kulturowego)
7. remont lub przebudowa obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego, kulturalnego
8. poprawa funkcjonalności ruchu kołowego, pieszego i estetyki przestrzeni publicznych rewitalizowanego terenu

9. adaptacja, przebudowa, remonty budynków użyteczności publicznej znajdujących się na terenie rewitalizowanym

Projekty objęte programem rewitalizacji mogą być współfinansowane także z innych dostępnych źródeł, takich jak:

1. ZPORR
2. Norweski Mechanizm Finansowy (dot. dziedzictwo kulturowe, odnowa miast, transport publiczny)
3. Szwajcarski Mechanizm Finansowy (dot. dziedzictwo kulturowe, odnowa miast)
4. EKO FUNDUSZ
5. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
7. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
8. ING Bank Śląski
9. Bank Ochrony Środowiska
10. Nornic Investment Bank
11. Europejski Bank Inwestycyjny (EIB)
12. Bank Rozwoju rady Europy (CB)
13. Bank PEKAO S.A.
14. Dresner Bank Polska
15. Bank Polskiej Spółdzielczości
16. Fortis Bank Polska
17. Programy Bilateralne
18. Fundusz Poręczeń Unijnych, BGK

SPIS OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH Z TERENU MIASTA I GMINY BOGATYNIA

BOGATYNIA

1) Archeologia – Trzcinec – grodzisko

2) Budynki mieszkalne: ul. 1 Maja nr:

1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,,1,12,15,16,17,18,19,22,23,25,31,33,37, altana, park;

ul. 3 Maja nr: 1,4,5,6,7,8-9,10,11;

ul. Armii Czerwonej nr: 1,2,3,4,5,11,12,13,14,15,16,18,20,22,23,24,25,26;

ul. Białogórska nr: 2,10,13, kościół par., brama kościelna;

ul. Biskupia nr: 1,4a,5,6,7,12;

pl. Bohaterów Warszawy nr: 1,2,3,4;

ul. Bojowników o Wolność i Demokrację nr:

2,3,6,7,8,9,12,16,17,23,25,27,29,35,37,39,41,3,47,49;

ul. F. Chopina nr: 12,2,3,4;

ul. I. Daszyńskiego nr: 1,2(PKS),5,7,9,10-

12,11,13,14,16,17,19,21,23,25,27,29,29a,31,33,35,37,39,41,43,45;

ul. Dąbrowskiego nr: 1,2,3,7,8,10,13,15,17,18;

ul. Dębowa nr: 1a-d,2a-d,3a-b,4a-d,5a-d,6a-b,7a-b,8a-b,9a-b,10a-b,11a-b,12a-b,14a-b;

ul. Dobra nr: 1,5,10,10a;

ul. Dymitrowa nr: 2,3,9-11;

ul. Dzika nr: 1,2;

ul. Fabryczna nr 4;

ul. Francuska nr: 2a-g,4a-f;

ul. Główna nr:

2,3,4,7,10,11,12,14,17,19,20,22,23,24,26,27,30,33,35,36,37,40,41,50,50c,53,54,58,61,63,65,
69, remiza;

ul. Górna nr: 1,2,3,6,8,17,18,20,21;

ul. Górnicza nr: 2a-b,4a-b;

ul. Górska nr: 2,3,5,6,7,8,9,14;

ul. II AWP nr: 1,2,3,4,5,7,20,20a,22,24,26,27,28;

ul. Jagiellońska nr: 3-5,7-9,11-13,15-17,23-25;

ul. Jasna nr: 1a-b,2a-b,3a-b,4a-b,5a-b,6a-b,7a-b,8a-b,9a-b,10a-b;

ul. Kilińskiego nr: 1,2,6,13,20,22;

ul. J. Kochanowskiego nr: 1,2,3,4,6,7,8,9,10,15;

ul. Kolejowa nr: 2,7,8,19,25,27;

ul. Komuny Paryskiej nr 1a-h,2a-f,3a-d,4a-f,5a-b,6a-f;

ul. Konopnickiej nr: 1,8;

ul. Konrada nr: 1a-b,3a-b,9a-b,11a-b;

ul. Kopernika nr: 1,2;

ul. Kościuszki nr:

1,2,4,8,10,14,18,24,25,26,27,28,30,35,36,49,50,54,55,60,61,63,68,69,72,76,94,104,108,110,
114,116,118,126,128,130,132,134,;

ul. Krakowska nr: 8-10-12,9;
ul. Kręta nr: 1a-d,2a-d,3a-d,4a-d,6a-d;
ul. Krótka nr: 2,3,10-12,11,13;
ul. Krzywa nr: 1,9,13,14,15,17,18,19;
ul. Kurzańska nr: 5,2,3 (kaplica pogrzebowa), kościół par., kaplica grobowa, ogrodzenie, plebania, cmentarz;
ul. Kusocińskiego nr: 1,2,3,5,7-9,11,13-15,17;
ul. Leśna nr: 1
ul. Lipowa nr: 1,14;
ul. Listopadowa nr: 2,5,7,9,11,12,13,14,15,16,18,19,26,32;
ul. Ludowa nr: 1,2,3-5,608,7;
ul. Łużycka nr: 1a-b,2a-b,3a-b,4a-b,5a-b,6a-b,7a-b,8a-b,9a-b,10a-b,11a-b,12a-b,13a-b,14a-b,15a-b,17a-b,19a-b;
ul. Matejki nr: 2-4,3,5-7,8,10,11,12,13,14,20,23;
ul. Mickiewicza nr: 14a-d,15a-d,16a-b,17a-h,18a-b,19a-f,20a-b,33a-b,34, 35a-b,36, 37,38,40,44,46;
ul. Moniuszki nr: 3,4,5,6,7,9,11;
ul. Nadbrzeżna nr: 1,2,3,4,7,8,10,11,12,14,15,17,18,20-21,22,23;
ul. Nadrzeczna nr: 1,2,6,9,11,14,15,16-16a,18,20,22,24,32;
ul. Okólna nr: 6a-b,8a-b,10a-b,12a-b,14a-b;
ul. Okrzei nr: 1-3,2,4-6;
ul. Opolowska nr: 3,7,8,10-12;
ul. Osadnicza nr: 2a-b,4a-b,6a-b,10a-b,12,14;
ul. Partyzantów nr: 1,2,4;
ul. Pastwiskowa nr: 1,2,3;
ul. Piastowska nr: 2,4,11;
ul. Poczтовая nr: 1;
ul. Polna nr: 5;
ul. Prusa nr: 1,2;
ul. Przdowników Pracy nr: 1,2,3,5,9,15-17,16;
ul. Sawickiej nr: 1,2,3;
ul. H. Sienkiewicza nr: 5;
ul. Skłodowskiej nr: 4,7,9,10,11,12,13,28,30,34,36,38,40 (kostnica), cmentarz ewangelicki, cztery kaplice grobowe, mur cmentarny;
ul. Słoneczna nr: 2;
ul. Słowackiego nr: 2,4;
ul. Słowiańska nr: 1-2,3,4,6,7;
ul. Sportowa nr: 2,5,7,8,9;
ul. Spółdzielcza nr: 1,4,5,6,7,8,9,10,11,16,18,20,22;
ul. Strumykowa nr: 1,3,8;
ul. Śmiała nr: 1,2,3,5,7;
ul. Świerczewskiego nr: 1;
ul. Traugutta nr: 1,2,4,5,7;
ul. Turowska nr:
4,5,10,11,13,14,15,16,17,20,22,29,30,31,40,43,44,45,46,47,48,51,52,53,60,64,67,70,71,72,73,
74,75,77,80,81,89,90,91,93,95,103;
ul. Warszawska nr: 2,4,6-8,10,12,14,16-18;
ul. Waryńskiego nr: 2,3,4,5,7,6,12,14,15,16,17,19,21,22,23,24,25,26,27,29,30,32, pergola;
ul. Wąska nr: 2;

ul. Wiejska nr;
55,57,71,73,79,81,83,85,95,97,99,101,102,103,104,106,108,110,114,118,120,122,124,
plebania nr 93, wozownia, cmentarz, budynek gospodarczy, kapliczka, kościół, pomnik
poległych w czasie I – szej WŚ;
ul. Wolności nr: 1,2,3,4a-b,5a-b,6a-b,7a-b,8a-b,9a-b,11a-b,13a-b;
ul. Wyspiańskiego nr: 3,7,9;
ul. Zamknięta nr; 1234;
ul. Zamojskiego nr: 1,3,4,5,7-9,8,10,11,12,13,15,17;
ul. Zgorzelecka nr; 1;
ul. Zielona nr: 1a-b,2a-b,3a-b,4a-b;
ul. Zyguntowska nr : 1
ul. Żymierskiego nr; 3,5,13

3) Budynki użyteczności publicznej: Urząd Miasta i Gminy - ul. 1 Maja 29, dawna fabryka -
ul. Kościuszki nr 22, dawna tkalnia – ul. Kościuszki 22 (nie istnieje), szkoła Górnicza – ul.
Kościuszki, remiza – ul. Turowska

4) Zespół pałacowo - folwarczny, ul. Dąbrowskiego 22: pałac, park pałacowy, stajnia,
wozownia, obora, kuźnia (nie istnieje)

5) Zespół domu: ul. 1 Maja nr 21 (dom, stodoła), ul. Daszyńskiego nr 8 (dom, bud. gosp.,
stodoła), ul. Dąbrowskiego nr 14 (dom, stodoła), ul. Główna nr 8 (dom, stodoła), ul. Główna
nr 21 (dom, bud. gospodarczy), ul. Główna nr 25 (dom, kuźnia), ul. Główna nr 62 (dom, dwie
stodoły), ul. Główna nr 66 (dom, stodoła), ul. Kościuszki nr 90 (dom, stodoła), ul. Kościuszki
nr 136 (dom, stodoła), ul. Nadbrzeżna nr 26 (dom, stodoła), ul. Nadrzeczna nr 4 (dom, bud.
gospodarczy), ul. Nadrzeczna nr 30 (dom, stodoła), ul. Nadrzeczna nr 36 (dom, stodoła), ul.
Skłodowskiej nr 18 (dwa domy), ul. Skłodowskiej nr 20 (dom, stodoła), ul. Skłodowskiej nr
32 (dom, bud. gospodarczy), ul. J. Słowackiego (dom, stodoła, bud. gospodarczy), ul.
Słowackiego nr 14 (dom, bud. gospodarczy), ul. Turowska nr 7 (dom, bud. gospodarczy), ul.
Turowska nr 39 (dom, stodoła), ul. Turowska nr 56 (dom, stodoła, bud. gospodarczy), ul.
Turowska nr 97 (dom, bud. gospodarczy), ul. Waryńskiego nr 18 (dom, bud. gospodarczy).

6) Budynki gospodarcze: ul. Kościuszki, ul. Wiejska nr 112

BRATKÓW

- 1) 5 stanowisk archeologicznych (w tym 1 grodzisko)
- 2) Domy mieszkalne nr:
1,2,3,14,16,20,25,26,27,29,34,40,42,44,47,52,65,66,69,73,82,84,85,86,87,88
- 3) Zespoły zagród: nr 3 (dom, stodoła, 2 budynki gospodarcze), nr 22 (dom, budynek
gospodarczy), nr 28 (dom, stodoła), nr 31 (dom, dwie stodoły), nr 32 (dom, trzy budynki
gospodarcze), nr 49 (dom, trzy stodoły, budynek gospodarczy), nr 64 (dom, stodoła), nr 77
(dom, stodoła), nr 81 (dom, stodoła), nr 83 (dom, stodoła).
- 4) Budynki gospodarcze: nr 15 (stodoła).
- 5) Kapliczka obok nr 36 (nie istnieje).

DZIAŁOSZYN

- 1) 19 stanowisk archeologicznych
- 2) Domy mieszkalne nr:
4,7,11,15,16,18,20,21,23,24,25,28,29,34,38,42,45,46,48,49,50,55,56,57,61,62,63,64,66,74,
82,83,84,87,89,93,96,100,105,106 (nie istnieje),
108,109,110,111,112,127,129,135,136,137,144,135,146,149,150,151,153,154,159,160,162,
163,164,168,169,184,185,186,188,190,192,193,195,198,203,205 (nie istnieje),
206,207,209,213,214,216,219,221,226 (nie istnieje), 227,229,230,236.
- 3) Budynki użyteczności publicznej: biblioteka, szkoła podstawowa, restauracja „Popularna”.
- 4) Zespół sakralny: kościół, cmentarz przykościelny, dwie kaplice grobowe, mur cmentarny, plebania, budynek gospodarczy.
- 5) Trzy kapliczki: przy nr 102, przy nr 4, w polu.
- 6) Budynek gospodarczy nr 1
- 7) Zespół zagrody: nr 17 (dom, wozownia, budynek gospodarczy, kapliczka), nr 40 (dom, dwa budynki gospodarcze), nr 41 (dom, budynek gospodarczy, stodoła), nr 60 (dom, stodoła, budynek gospodarczy), nr 80 (dom, budynek gospodarczy), nr 102 (dom, dwie stodoły), nr 107 (dom stodoła), nr 119 (dom, stodoła), nr 120 (dom, dwie stodoły), nr 124 (dom, stodoła, budynek gospodarczy), nr 147 (dom, dwie stodoły), nr 157 (dom, stodoła, budynek gospodarczy), nr 167 (dom, stodoła, budynek gospodarczy), nr 168 (dom, budynek gospodarczy), nr 232 (dwa budynki mieszkalne), nr 235 (dom, budynek gospodarczy).

JASNA GÓRA

- 1) Domy mieszkalne: ul. Górska nr: 1 (nie istnieje), 2,7,8,9,10 (nie istnieje),
11,13,14,15,18,21,24,25,27,28,30,31,32,33,36,38,40,45,46,50; ul. Sportowa nr: 2,3,5-7,
9,11,17.
- 2) Zespół zagrody: ul. Górska nr 3 (dom, trzy budynki gospodarcze), nr 19 (dom, stodoła), nr 35 (dom, budynek gospodarczy).

KOPACZÓW

- 1) Domy mieszkalne; ul. Główna nr 6,7,17,20,21,23,56,58,70,71,76,78, dom obok nr 23 (nie istnieje).
- 2) Zespół sakralny: kościół, cmentarz przykościelny, kaplica cmentarna.
- 3) Zespół pałacowo - folwarczny, ul. Główna nr 2,3,5: pałac, dom czeladny, park pałacowy, brama, dwa budynki mieszkalne, trzy budynki gospodarcze, obora, obora ze spichlerzem, stajnia.
Dwór – willa, ul. Główna nr 1
- 4) Zespół zagrody, ul. Główna nr 40 (dom, budynek gospodarczy)

KRZEWINA

- 1) Domy mieszkalne nr: 3,13,14,19,20,35,40,42,43,44,46,48,49,50,55,56,57,59,62,70,102.
- 2) Budynek użyteczności publicznej: remiza.
- 3) Zespół sakralny: kościół, plebania, kaplica cmentarna, budynek przedpogrzebowy, mur kościelny.

- 4) Zespół folwarczny: dwór nr 60, stodoła. Budynek gospodarczy.
- 5) Zespół zagrody: nr 4 (dom, budynek gospodarczy, dwie stodoły), nr 5 (dom stodoła, budynek gospodarczy), nr 23 (dom, stodoła), nr 35 (dom, stodoła, budynek gospodarczy), nr 41 (dom, budynek gospodarczy).

LUTOGNIEWICE

- 1) Domy mieszkalne nr: 4,5,16,18,21,27,33,36,43,44,46,49,50,64,75,86,96, dom obok nr 50, dom bez nr
- 2) Zespół zagrody: nr 2 (dom, stodoła), nr 3 (dom, stodoła), nr 11 (dom, stodoła), nr 12 (dom, budynek gospodarczy), nr 13 (dom, budynek gospodarczy), nr 14 (dom, budynek gospodarczy), nr 20 (dom, trzy budynki gospodarcze, stodoła), nr 24 (dom, stodoła), nr 39 (dom, dwie stodoły), nr 58 (dom, budynek gospodarczy – nie istnieje), nr 75 (dwa budynki mieszkalne), nr 76 (dom, budynek gospodarczy), nr 92 (dom, budynek gospodarczy).
- 3) Budynki gospodarcze: stodoła nr 2, budynek gospodarczy nr 1.

OPOLNO ZDRÓJ

- 1) Domy mieszkalne: ul. Bogatyńska nr: 2,3, (ob. Kasztanowa 2), 4,6,8,, szatnia basenu kąpielowego); ul. Kasztanowa nr: 1,2,3,4,5,6,9,10a,10b,11,12,13,15,16,17,18 (garaż), 19a,21,22,23,25,27,28,29,31,33,35,43,48 (nie istnieje), 49,59,61; ul. Kościelna nr: 1,3,4,5,6, kościół parafialny; ul. Lipowa nr: 1,2,3,4; ul. Łąkowa nr 8,10; ul. Parkowa nr: 1,2,4,6,14; ul. Polna nr 1; ul. Sikorskiego nr: 18,20; ul. Świerczewskiego nr 1,3,5,9,10,11,15, altana, szkoła podstawowa; ul. Zacisze nr: 2-3,4,5,6; ul. Zamknięta nr: 3,5; ul. Zdrojowa nr: 1,2,3,4,5,7,11,basen.
- 2) Zespół domu: ul. Bogatyńska 1 (dom, budynek gospodarczy), ul. Kasztanowa nr 41 (dom, budynek gospodarczy), ul. Rybarzowicka nr 2 (dom, dwa budynki gospodarcze)

PORAJÓW

- 1) Archeologia – 2 stanowiska archeologiczne
- 2) Domy mieszkalne: ul. Górnicza nr 2; ul. Kolejowa nr 1; ul. Poniatowskiego nr 2,3,10,13-14,18; ul. Różana nr: 7,12,16,18,19,20a-b; ul. Spokojna nr 1,2,4,8.

POSADA

- 1) Archeologia – 7 stanowisk archeologicznych
- 2) Domy mieszkalne nr: 6,9,10, 15,16,17,19,20,21,25,26,29,32,34,35,36,43,44,46,47,48,50,51,54,60,64,66,67,69, d.68, d.108 (nie istnieje), d.6,(nie istnieje), d.67 (nie istnieje), d.94 (nie istnieje), d.96 (nie istnieje).
- 3) Budynki użyteczności publicznej: bar, kaplica, klub rolnika, remiza, stacja kolejowa.
- 4) Zespół zagrody: nr 7 (dom, dwie stodoły), nr 14 (dom, dwie stodoły), nr 23 (dom, trzy budynki gospodarcze), nr 27 (dom, dwie stodoły), nr 39 (dom, dwie stodoły), nr 40 (dom, dwa budynki gospodarcze), nr 52 (dom, dwie stodoły).

4) Budynek gospodarczy: d. nr 98, stodoła nr 37 i 52.

SIENIAWKA

- 1) Domy mieszkalne: ul. Kolejowa nr :1,4,5,6,7; ul. Piastowska nr: 13; ul. Rolnicza nr: 1,2,4,11,16,18,22, dwa domy nr 30, 36; ul. Świerczewskiego nr 2,6,8,10,14,17,22,
- 2) Budynki użyteczności publicznej: restauracja, szkoła.
- 3) Zespół szpitala: budynek główny, hotel, przedszkole, budynek, pięć pawilonów, portiernia, stołówka.
- 4) Zespół sakralny: kościół, mur cmentarny.
- 5) budynki gospodarcze: ul. Świerczewskiego nr 2 – dwa budynki gospodarcze

WIGANCICE ŻYTAWSKIE

- 1) Archeologia 6 stanowisk archeologicznych

WOLANÓW

- 1) Archeologia – 8 stanowisk archeologicznych
- 2) Domy mieszkalne nr: 11,18.
- 3) Zespoły zagród: nr 1 (dom, stodoła), nr 2 (dom, dwa budynki gospodarcze, dwie stodoły), nr 3 (dom stodoła), nr 17 (dom stodoła), nr 19 (dom, stodoła), nr 22 (dom, budynek gospodarczy).

WYSZKÓW

- 1) Archeologia – 1 stanowisko archeologiczne
- 2) Domy mieszkalne nr: 1,2,3,7,8,10,12,13,16,18,20,23,24,25,26,30,37,39,41(+ dom naprzeciwko tego nr), 42,43,44,45,46,47,42,43,54,55,56,59,61 (nie istnieje), 62,63,65,66,70,71,72,73,74,75, d.71, dom obok nr 37.
- 3) Zespół zagrody: nr 21 (dom, budynek gospodarczy), nr 32 (dom, dwie stodoły), nr 33 (dom, stodoła), nr 48 (dom, stodoła).

TABELA NR 1

Priorytety gminnego programu	Cele strategiczne	Cel operacyjny	Spodziewane efekty
1.	2.	3.	4.
1. Konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju miasta	1. Stworzenie gminnego systemu ochrony dziedzictwa narodowego 2. Zwiększenie zakresu ochrony poprzez utworzenie parku kulturowego.	1. Stworzenie warunków prawnych i organizacyjnych pozwalających na trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie. 2. Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytku. 3. Udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków. 4. Kontrola stanu zachowania i zagospodarowania zabytków. 5. Uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska. 1. Powołanie parku kulturowego w oparciu o opracowane prace projektowe i studialne.	1. Zahamowanie degradacji obszarów o najwyższych wartościach kulturowych, historycznych, środowiskowych i przestrzennych w mieście. 2. Utrzymanie zróżnicowanego krajobrazu kulturowego miasta. 3. Podniesienie w skali województwa rangi miasta dzięki walorom kulturowym. 4. Posiadanie i aktualizacja danych o stanie zachowania i użytkowania zabytków. 5. Ścisła współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz państwowym nadzorem budowlanym w ramach opieki nad zabytkami miasta (w celu zapewnienia dobrego stanu utrzymania). 1. Istnienie na obszarze miasta form ochrony prawnej zapewniających zachowanie terenów o cechach krajobrazu kulturowego.
2. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	1. Uporządkowanie gospodarki zasobów mieszkaniowych i form usługowych w obiektach zabytkowych.	1. Realizacja programu rewitalizacji obszaru miejskiego Bogatyni.	1. Poprawa stanu zabytkowej substancji w historycznym centrum miasta. 2. Ożywienie i podniesienie atrakcyjności zespołów historycznych

	<p>2. Poprawa stanu układu przestrzennego historycznego centrum miasta.</p> <p>3. Monitorowanie (stanu zachowania i sposobu użytkowania) dóbr kultury.</p>	<p>2. Nawiązanie współpracy z użytkownikami i właścicielami budynków zabytkowych w celu poprawy stanu zachowania i utrzymania substancji mieszkaniowej.</p> <p>1. Prowadzenie działań sanacyjnych w obrębie układu staromiejskiego.</p> <p>2. Zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowywania obiektów zabytkowych.</p> <p>3. Wykorzystanie możliwości dla poprawy zachowania obiektów zabytkowych związanych z realizacją obwodnicy miasta.</p> <p>3. Tworzenie nowych ofert nieruchomości na obszarze centrum miasta.</p> <p>1. Współpraca z rządowymi służbami ochrony zabytków. 2. Sukcesywna weryfikacja obiektów zabytkowych pozostających w ewidencji.</p>	<p>budynków, a tym samym i całego miasta.</p> <p>3. Przydanie im walorów poznawczych i edukacyjnych.</p> <p>1. Zaangażowanie mieszkańców miasta i wsi w działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. 2. Uzyskanie powszechnej akceptacji dla działań służących ochronie zabytków.</p> <p>1. Poprawa warunków zamieszkania w obrębie miasta. 2. Poprawienie atrakcyjności miasta i pozostałych miejscowości gminy.</p> <p>1. Wzbogacenie oferty centrum miasta i pozostałych miejscowości w gminie = podniesieniu ich atrakcyjności.</p> <p>1. Poprawa warunków zamieszkania oraz bezpieczeństwa mieszkańców.</p> <p>1. Wprowadzenie nowoczesnej zabudowy o charakterze uzupełniającym na obszarze historycznego centrum. 2. Poprawa stanu technicznego zabytkowych nieruchomości.</p> <p>1. Pozyskanie dodatkowych partnerów w ochronie dziedzictwa kulturowego.</p>
--	--	---	---

	4. Zaangażowanie sektora prywatnego w ochronę dziedzictwa kulturowego.		
3. Wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.	1. Rewitalizacja obszaru miejskiego Bogatyni 2. Uwzględnianie w zagospodarowaniu przestrzeni miejskiej elementów krajobrazu kulturowego oraz powiązań widokowych.	1. Zwiększenie zakresu działań konserwatorskich w zabytkowym centrum ukierunkowanych na otoczenie zabytku (dotyczy również zabytkowych zespołów na terenie gminy). 2. Promocja dobrych wzorów działań w obrębie zespołu staromiejskiego. 3. Określenie zakresu dopuszczalnych funkcji użytkowych dla obiektów zabytkowych jako ofert inwestycyjnych. 4. Wymiana lub przebudowa (sukcesywna) obiektów dysharmonizujących, znajdujących się w historycznym centrum. 1. Przywracanie historycznych wartości układu urbanistycznego.	1. Kompleksowa rewitalizacja obiektów i przestrzeni zabytkowych w mieście. 2. Zwiększenie atrakcyjności miejsca zamieszkania i wypoczynku. 1. Uświadamianie użytkownikom (właścicielom) zabytków konieczności pozytywnych działań wobec tych obiektów i efektów tych działań. 1. Pozyskanie (zainteresowanie) inwestorów poszukujących bazy lokalowej dla prowadzonej działalności. 1. Poprawa estetyki historycznego centrum 2. Nawiązanie do historycznie ukształtowanych powiązań przestrzennych. 3. Zwiększenie atrakcyjności poszczególnych miejsc = zwiększona ilość turystów. 1. Odtworzenie (zachowanie) części historycznego rozplanowania i respektowanie zachowanych historycznych rozwiązań przestrzennych.

<p>4. Zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazowego oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni uwzględniających powyższe walory.</p>	<p>1. Realizacja ochrony zabytków wespół z ochroną przyrody i krajobrazu.</p>	<p>1. Integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego w zagospodarowaniu przestrzeni.</p> <p>2. Rozszerzenie pola ochrony na dobra kultury i natury odpowiednio do tendencji europejskich i światowych.</p>	<p>1. Wzajemne oddziaływanie walorów przyrodniczych i kulturowych w obszarze miasta i gminy.</p> <p>2. Adaptacja zasad ochrony przyrody i dóbr kultury.</p> <p>1. Dostosowanie zasad działania do metod wypracowanych w Unii Europejskiej.</p>
<p>5. Wykreowanie wizerunku miasta i gminy oraz tożsamości jej mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>1. Promocja miasta i gminy opierająca się na jego bogactwie środowiska kulturowego.</p> <p>2. Wprowadzanie zasad partnerstwa i współodpowiedzialności mieszkańców za zachowanie dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>1. Rozbudzenie i pogłębienie w mieszkańcach dumy z tradycji historycznych miasta i gminy.</p> <p>2. Nawiązanie w nowych realizacjach (przebudowach, adaptacjach) do lokalnych tradycji (w odniesieniu do charakteru zabudowy i stosowanych materiałów).</p> <p>3. Długofalowa akcja edukacyjna i promocyjna z udziałem lokalnych fundacji i organizacji.</p> <p>1. Opracowanie programu informacyjnego we współdziałaniu ze środowiskiem lokalnym.</p> <p>2. Prowadzenie, przy szerokim udziale społecznym, działań w ramach opracowanego programu rewitalizacji obszaru miejskiego.</p> <p>3. Kształcenie i edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków.</p> <p>3. Nagradzanie prawidłowych zachowań wobec zabytków.</p>	<p>1. Uzmysławianie wartości wyjątkowego środowiska kulturowego będącego śladem złożonej historii tego terenu.</p> <p>2. Przedstawianie dziedzictwa jako elementu stanowiącego o niepowtarzalności miasta.</p> <p>1. Nawiązanie we współczesnych realizacjach do lokalnych tradycji budowlanych.</p> <p>1. Uświadamianie mieszkańcom miasta potrzeby poszanowania i sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym.</p> <p>1. Uzyskanie partnerów dla ochrony środowiska kulturowego.</p> <p>1. Konsultacje społeczne przy prowadzeniu działań związanych z ochroną środowiska kulturowego.</p> <p>1. Wzrost świadomości i poparcia dla działań związanych z rewitalizacją w mieście.</p>

			2. Wzrost zainteresowania ochroną zabytków.
6. Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.	1. Wykorzystanie zabytków dla promocji produktu turystycznego. 2. Organizowanie działań propagujących dziedzictwo kulturowe.	1. Stworzenie i udostępnienie komputerowej bazy danych dla zabytków miasta i gminy. 2. Wykorzystanie obiektów zabytkowych (stanowiących własność samorządu) na cele obsługi ruchu turystycznego. 3. Wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczych miasta i gminy w tworzeniu oferty turystycznej. 4. Wyznaczenie tras turystycznych i dydaktycznych (pieszych i rowerowych) wykorzystujących walory miasta i gminy. 5. Promowanie wydawnictw prezentujących środowisko kulturowe i przyrodnicze miasta i gminy. 1. Ogłaszanie konkursów o tematyce dziedzictwa kulturowego. 2. Przyznawanie nagród za najlepsze zachowania wobec zabytków. 3. Wykorzystanie mediów do popularyzacji zasobów kulturowych.	1. Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym miasta gminy oraz jej jego zasobach zabytkowych. 2. Stworzenie możliwości wykorzystania informacji do celów naukowych i promocyjnych. 1. Wzrost atrakcyjności i wielofunkcyjności obiektów zabytkowych. 2. Zwiększenie bazy lokalowej do obsługi ruchu turystycznego. 1. Stworzenie różnych form wypoczynku uwzględniającego walory kulturowo-przyrodnicze. 1. Opracowanie szlaków pozwalających zapoznać się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi miasta i gminy. 1. Powstanie materiałów informacyjnych dla promocji miasta w kraju i Unii europejskiej. 1. Pogłębianie wiadomości o zabytkach i walorach kulturowych miasta i gminy 2. Pogłębianie w społeczeństwie znajomości zagadnień z zakresu ochrony zabytków. 1. Propagowanie właściwych zachowań

			<p>wobec zabytków.</p> <p>2. Pozyskiwanie nowych zainteresowanych działaniami wobec zabytków.</p> <p>1. Tworzenie akceptacji dla idei ochrony dziedzictwa kulturowego.</p>
7. Uregulowanie stanu formalno-prawnego obiektów i obszarów zabytkowych.	1. Rozstrzygnięcie spraw własnościowych – niezbędnych przy wszelakich inwestycjach.	<p>1. Inwentaryzacja działek i zabudowań w centrum staromiejskim.</p> <p>2. Wykonanie opracowań geodezyjnych (ewidencyjnych).</p> <p>3. Przeprowadzenie sądowych regulacji własnościowych.</p>	<p>1. Aktualizacja danych dotyczących stanu własnościowego.</p> <p>1. Stworzenie bazy aktualnych materiałów ewidencyjnych.</p> <p>2. Uregulowanie stanu własnościowego działek</p> <p>3. Wykorzystanie danych przy prowadzeniu działań rewitalizacyjnych na obszarze miasta.</p>
8. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.	<p>1. Opracowanie programu wspomagania finansowego długofalowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.</p> <p>2. Określanie zasad partnerstwa publiczno-prywatnego i sektora przedsiębiorstw działających w obszarze dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>1. Finansowe wspieranie działalności osób prywatnych i fundacji skierowanej na ochronę zabytków.</p> <p>2. Podejmowanie inicjatyw zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych.</p> <p>1. Finansowanie wybranych opracowań badawczych i dokumentacji w zagrożonych obiektach (ważnych dla miasta).</p>	<p>1. Dodatkowe źródła nakładów na rewitalizację obszarów i obiektów zabytkowych.</p> <p>1. Pozyskanie środków resortu kultury – dofinansowanie rewitalizacji obiektów wpisanych do rejestru zabytków.</p> <p>2. Pozyskanie środków z programów bilateralnych rządu.</p> <p>3. Pozyskanie środków samorządu województwa na rewitalizację obszarów zabytkowych.</p> <p>4. Pozyskanie środków z pomocowych funduszy unijnych.</p> <p>4. Pozyskanie środków z funduszy inwestycyjnych wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa.</p>

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych związanych z działaniami rewitalizacyjnymi. 2. Powiązanie przedsiębiorców z obszarem (zespołem) rewitalizowanym.
<p>9. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie metod i zasad zarządzania dziedzictwem kulturowym na terenie miasta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie (z udziałem społecznym) planu zagospodarowania przestrzennego miasta. 2. Wdrożenie programu informacyjnego ułatwiającego współdziałanie przy ochronie dziedzictwa kulturowego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie zasad odpowiedzialności wszystkich zainteresowanych użytkowaniem i ochroną obiektów zabytków. 2. Wspieranie lokalnych działań dla ochrony i utrzymania obiektów zabytkowych. 3. Włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego w obszar działań samorządu.
<p>10. Tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesieni rangi zabytków w rozwoju gospodarczym miasta i gminy. 2. Tworzenie atrakcyjnych ofert dla działań rewitalizacyjnych. 3. Wspieranie zaplanowanych prac modernizacyjnych w historycznym centrum. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Finansowe i organizacyjne 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Różnorakie wykorzystanie środków finansowych na ratowanie zabytków. 2. Zwiększenie akceptacji społecznej dla prac rewitalizacyjnych. 3. Zwiększenie miejsc pracy w obsłudze ruchu turystycznego (wykorzystującego miejskie dobra kultury) 4. Szkolenie osób bezrobotnych w zakresie tradycyjnej sztuki budowlanej. <ol style="list-style-type: none"> 1. Przyciągnięcie inwestorów tworzących nowe miejsca pracy. 2. Ułatwienie (dzięki samorządom) w pozyskiwaniu do adaptacji obiektów zabytkowych. <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich Bogatyni. 2. Wspieranie interwencyjnych prac zabezpieczających i prac ratowniczych.

	<p>4. Nawiązanie współpracy z organizacjami propagującymi stosowanie tradycyjnych technik w odnowie zabytków.</p> <p>5. Kształcenie osób zatrudnionych w ochronie dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>wspieranie prac modernizacyjnych i związanych z właściwym utrzymaniem obiektów zabytkowych.</p>	<p>1. Reaktywacja na rynku zanikających rzemiosł i zawodów.</p> <p>1. Reaktywacja i utrzymanie na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów.</p> <p>2. Podniesienie poziomu wyszkolenia pracowników samorządowych związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.</p>
<p>11. Powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>1. Wprowadzenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie przedszkoli i szkół.</p> <p>2. Zwiększenie wiedzy o mieście w kraju i zagranicą.</p> <p>3. Prowadzenie szkoleń na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>1. Opracowanie programu nauczania wykorzystującego środowisko kulturowe do wzmacniania poczucia tożsamości i więzi z miastem i gminą.</p> <p>1. Utworzenie bazy danych o niematerialnych zabytkach miasta.</p>	<p>1. Podjęcie współpracy z uczelniami wyższymi w celu realizacji nauczania i ochrony dziedzictwa kulturowego.</p> <p>2. Powołanie fundacji w celu prowadzenia długoterminowego działania edukacyjnego i promocyjnego w zakresie ochrony dziedzictwa.</p> <p>1. Pozyskanie materialnych pamiątek dotyczących historii miasta.</p> <p>2. Nawiązanie współpracy z dawnymi mieszkańcami.</p> <p>3. Możliwość większego zainteresowania miastem inwestorów zewnętrznych.</p>
<p>12. Przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.</p>	<p>1. Opracowanie programu wspomagania finansowego działań, na rzecz dziedzictwa kulturowego, z wykorzystaniem programów celowych Unii.</p> <p>2. Współpraca z samorządem województwa w tworzeniu warunków partnerstwa w strukturach unijnych wyspecjalizowanych w ochronie środowiska kulturowego.</p>		

TABELA NR 2

Dla realizacji celu:

1. Konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju miasta

1.1.1 Stworzenie warunków prawnych i organizacyjnych pozwalających na trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.	1.Odpowiednie zapisy w MPZP. 2.Uściślenie granic wpisu do rejestru zabytków układu urbanistycznego miasta Bogatyni oraz układu urbanistycznego Markocic. 3.Rozważenie powołania strażników miejskich i opiekunów społecznych lub członków zespołu zadaniowego ds. ochrony zabytków. 4.Przygotowanie materiałów do wystąpienia do UNESCO w sprawie objęcia ochroną zespołu zabytkowej zabudowy przysłupowej. 5.Przyjęcie uchwałą Rady Gminy i Miasta Programu Małej Rewitalizacji na podstawie którego z zastrzeżeniem odpowiednich regulacji Gmina będzie przyznawała dofinansowanie podmiotom wnioskującym.
1.1.2. Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków	1.Wprowadzenie zapisów do umów z użytkownikami o obowiązku przeprowadzenia przez nich zabiegów konserwacyjnych i uzupełnianiu przez nich księzek obiektu. 2.Propozycja ograniczenie ruchu kołowego w starej części miasta – obwodnica odciąży ul. Turowską i 1-Maja. 3.Regularna współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. 4.Utworzenie w obrębie zabudowy przysłupowej Parku Kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego. 5.Propozycja utworzenia skansenu.
1.1.3. Udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków	1.Oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków (w ramach porozumienia ze starostwem zgorzeleckim w tej sprawie).
1.1.4.Kontrola stanu zachowania i zagospodarowania zabytków	Kontrola stanu zachowania obiektów stanowiących własność miasta i gminy.
1.1.5. Uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska	1.Zmiany w MPZP – weryfikacja granic wpisu do rejestru zabytków układu urbanistycznego Bogatyni i Markocic oraz zmiana dotycząca obiektów wykreślonych z rejestru zabytków po uchwaleniu MPZP w 2002 r. (w oparciu o gminną ewidencję zabytków).
1.2.1. Powołanie parku kulturowego w oparciu o dokonane prace projektowe i studialne	1.Rozważenie możliwości powołania parku kulturowego przy wykorzystaniu zasobów zabudowy przysłupowej. 2.Opracowanie prac studialnych i analitycznych przygotowujących informacje na ten temat.

Dla realizacji celu:

2. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

2.1.1 Realizacja programu rewitalizacji obszaru miejskiego Bogatyni	1.Aktualizacja programu oraz etapowa realizacja odbudowy zdegradowanych obszarów miejskich.
2.1.2. Nawiązanie współpracy z użytkownikami i	1.Organizacja szkoleń dla użytkowników i właścicieli

właścicielami budynków zabytkowych w celu poprawy stanu zachowania i utrzymania substancji mieszkaniowej.	<p>obiektów zabytkowych z zakresu procedur prawnych dotyczących konserwacji, możliwości i sposobów aplikowania o środki na ochronę zabytków.</p> <p>2.Cykliczne spotkania służb ochrony zabytków z właścicielami obiektów zabytkowych.</p> <p>3.Współpraca z Wydziałem Architektury i Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej i Śląskiej.</p>
2.2.1. Prowadzenie działań sanacyjnych w obrębie układu staromiejskiego.	1.Współpraca ze Strażą Miejską.
2.2.2. Zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych	1.Możliwość otrzymania dotacji na prace konserwatorskie i restauratorskie prowadzone przy obiektach wpisanych do rejestru, nie będących własnością gminy.
2.2.3. Wykorzystanie możliwości dla poprawy zachowania obiektów zabytkowych związanych z realizacją obwodnicy miasta.	1.Opracowanie projektów planowanej do odtworzenia zabudowy w celu określenia wymogów konserwatorskich, niezbędnych przy podejmowaniu przez inwestorów decyzji o nabyciu nieruchomości.
2.2.4.Tworzenie nowych ofert nieruchomości na obszarze centrum miasta	
2.3.1. Współpraca z rządowymi służbami ochrony zabytków	
2.3.2. Sukcesywna weryfikacja obiektów zabytkowych pozostających w ewidencji.	1.Systematyczna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków

Dla realizacji celu:

3. Wyekspozowanie zabytków oraz walorów krajobrazowych

3.1.1. Zwiększenie zakresu działań konserwatorskich w zabytkowym centrum ukierunkowanych na otoczenie zabytku (dotyczy również zabytkowych zespołów na terenie gminy).	<p>1.Modernizacja zieleni miejskiej i tzw. małej architektury (tablic informacyjnych, tablic z nazwami ulic, latarni, reklam itp. Co wyeliminuje elementy dysharmonizujące otoczenie i przełoży się na stworzenie odpowiedniego klimatu miasta.</p> <p>2.Propozycja zamknięcia dla ruchu kołowego obszaru ulic 1-Maja i Waryńskiego połączona z odbudową brzegów koryta rzeki Miedzianki</p> <p>3.Propozycja utworzenia „promenady” wzdłuż rzeki, renowacja mostów.</p>
3.1.2.Promocja dobrych wzorów działań w obrębie zespołu staromiejskiego.	Dni Otwarte Krainy Domów Przystłupowych – promocja, nagłośnienie.
3.1.3. Określenie zakresu dopuszczalnych funkcji użytkowych dla obiektów zabytkowych jako ofert inwestycyjnych.	
3.1.4. Wymiana lub przebudowa (sukcesywna) obiektów dysharmonizujących, znajdujących się w historycznym centrum.	<p>1. Próba ujednolicenia charakteru zabudowy - utworzenie historycznego centrum miasta.</p> <p>2.Odtworzenie dawnego wyglądu obiektów na podstawie materiałów archiwalnych.</p>
3.2.1.Przywracanie historycznych wartości układu urbanistycznego.	1.Zapisy w miejscowych planach dotyczące utrzymania siatki ulic, działek, czytelnych kwartałów urbanistycznych.

Dla realizacji celu:

4. Zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.

4.1.1. Integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego w zagospodarowaniu przestrzeni.	1.Opracowanie dokumentacji na rewitalizację zalewu.
4.1.2. Rozszerzenie pola ochrony na dobra kultury i natury odpowiednio do tendencji europejskich i światowych.	1.Wprowadzenie zadań wynikających z gminnego programu do polityk sektorowych.

5. Wykreowanie wizerunku miasta i tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

5.1.1. Rozbudzenie i pogłębianie w mieszkańcach dumy z tradycji historycznych miasta i gminy.	1.Organizowanie imprez dotyczących historii miasta. 2.Przygotowanie prac ukazujących budownictwo przysłupowe jako elementu tradycji regionu.
5.1.2. Nawiązanie w nowych realizacjach (przebudowach, adaptacjach) do lokalnych tradycji (w odniesieniu do charakteru zabudowy i stosowanych materiałów)	1.Utworzenie bazy danych o środowisku kulturowym ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych wartości i tradycji mających wpływ na kształtowanie przestrzeni.
5.1.3. Długofalowa akcja edukacyjna i promocyjna z udziałem lokalnych fundacji i organizacji.	1.Organizacja specjalnych wystaw poświęconych np. poszczególnym obiektom (zespołom budynków przysłupowych), architektom i postaciom mającym wpływ na wygląd miasta.
5.2.1. Opracowanie programu informacyjnego we współdziałaniu ze środowiskiem lokalnym	1.Opracowanie i wyeksponowanie informacji dla turystów na temat obiektów zabytkowych znajdujących się w mieście.
5.2.2. Prowadzenie, przy szerokim udziale społecznym, działań w ramach opracowanego programu rewitalizacji obszaru miejskiego.	1.Upublicznienie zakresu działań rewitalizacyjnych przewidzianych w obrębie miasta oraz korzyści z tego wynikających. 2.Organizacja konkursów w szkołach. Wprowadzenie edukacyjnych programów na temat opieki nad zabytkami.
5.2.3 Kształcenie i edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków.	3.Prowadzenie w szkołach programu „Ślady przeszłości” -program promuje miejscowość i region i włącza młodych w życie lokalnej społeczności - młodzi ludzie poznają historię oraz podejmują się opieki nad wybranym zabytkiem.
5.2.3. Nagradzanie prawidłowych zachowań wobec zabytków.	

Dla realizacji celu:

6. Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

6.1.1. Stworzenie i udostępnienie komputerowej bazy danych dla zabytków miasta.	1.Zebranie kompletnych materiałów dotyczących zabytków miasta. 2.Zlecenie opracowania specjalnego interfejsu dla bazy danych, która będzie umieszczona na stronie miasta.(np. w projekcie e-urząd można utworzyć tzw. kiosk informacyjny)
6.1.2. Wykorzystanie obiektów zabytkowych (stanowiących własność samorządu) na cele obsługi ruchu turystycznego	1.Rozważenie wykorzystania obiektu zabytkowego dla obsługi ruchu turystycznego lub wybudowania nowego obiektu wykonanego metodami tradycyjnymi - „nowy dom przysłupowy” .
6.1.3. Wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczych miasta i gminy w tworzeniu oferty turystycznej.	1.Stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej promującej region.

6.1.4. Wyznaczenie tras turystycznych i dydaktycznych (pieszych i rowerowych) wykorzystujących walory miasta i gminy.	1. Propozycja przygotowania trasy rowerowej szlakiem kolejki wąskotorowej. 2. Opracowanie ścieżek dydaktycznych szlakiem zabudowy przysłupowej
6.1.5. Promowanie wydawnictw prezentujących środowisko kulturowe i przyrodnicze miasta i gminy.	1. Opracowanie mapy zabytków regiony.
6.2.1. Ogłaszanie konkursów o tematyce dziedzictwa kulturowego.	1. Ogłaszanie konkursów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego – Karbonalia
6.2.2. Przyznawanie nagród za najlepsze zachowanie wobec zabytków.	1. Przyznawanie nagród za najlepsze prace dyplomowe/naukowe dotyczące środowiska kulturowego gminy (nie musi być finansowa)
6.2.3. Wykorzystanie mediów do popularyzacji zasobów kulturowych.	1. Wykorzystanie Internetu do popularyzacji zasobów kulturowych.

Dla realizacji celu:

7. Uregulowanie stanu formalno-prawnego obiektów i obszarów zabytkowych

7.1.1. Inwentaryzacja działek i zabudowań w centrum staromiejskim.	1. Inwentaryzacja obiektów zabytkowych pod kątem ich stanu technicznego.
7.1.2. Wykonanie opracowań geodezyjnych (ewidencyjnych).	1. Uaktualnienie map ewidencyjnych terenów historycznego centrum miasta.
7.1.3. Przeprowadzenie sądowych regulacji własnościowych.	1. Podjęcie prac zmierzających do ostatecznego uregulowania stosunków własnościowych w obrębie historycznego zespołu i obiektów wpisanych do rejestru. 2. Przekwaterowanie do lokali zamiennych najemców lokali mieszkalnych komunalnych. 3. Wyłączenie możliwości przydzielania lokali w tych budynkach. Przeznaczenie w ten sposób „uwolnionych” lokali do sprzedaży przetargowej.

Dla realizacji celu:

8. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami

8.1.1. Finansowe wspieranie działalności osób prywatnych i fundacji skierowanej na ochronę zabytków.	1. Opracowanie systemu rekompensat za inwestowanie przez osoby prywatne w ochronę zabytków.
8.1.2. Podejmowanie inicjatyw zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych.	1. Pozyskanie pełni informacji o możliwości wykorzystania dla działań rewitalizacyjnych różnych źródeł finansowania – dział Funduszy Zewnętrznych monitoruje program rewitalizacji, opracowuje program „Jessica” oraz przygotowuje aplikację do UNESCO.
8.2.1. Finansowanie wybranych opracowań badawczych i dokumentacji w zagrożonych obiektach (ważnych dla miasta).	Zgodnie z Programem Rewitalizacji.

Dla realizacji celu:

9. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków

9.1.1. Opracowanie (z udziałem społecznym) planu zagospodarowania przestrzennego miasta.	1.Podjęcie prac analitycznych poprzedzających sporządzenie Programu małej Rewitalizacji.
9.1.2. Wdrożenie programu informacyjnego ułatwiającego współdziałanie przy ochronie dziedzictwa kulturowego.	

Dla realizacji celu:

10. Tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

10.1. Podniesienie rangi zabytków w rozwoju gospodarczym miasta i gminy.	1.Opracowanie w porozumieniu z WKZ zasad postępowania oraz zakresu dopuszczalnych prac związanych z bieżącą eksploatacją zabytków.
10.2. Tworzenie atrakcyjnych ofert dla działań rewitalizacyjnych.	
10.3.1. Finansowe i organizacyjne wspieranie prac modernizacyjnych, związanych z właściwym utrzymaniem obiektów zabytkowych.	1.Uchwała dot. dotacji
10.4. Nawiązanie współpracy z organizacjami propagującymi stosowanie tradycyjnych technik w odnowie zabytków.	1.W nawiązaniu do powszechnie występującej konstrukcji przysłupowej 2.Nawiązanie współpracy z gminami, które zgłosiły charakterystyczną zabudowę do UNESCO
10.5. Kształcenie osób zatrudnionych w ochronie dziedzictwa kulturowego.	

Dla realizacji celu:

11. Powszechna edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

11.1.1. Opracowanie programu nauczania wykorzystującego środowiskom kulturowe do wzmocnienia poczucia tożsamości i więzi z miastem i gminą.	1.Wyekspozowanie i promowanie historii miasta. 2.Program „Ślady przeszłości” w szkołach.
11.2.1. Utworzenie bazy danych o niematerialnych zabytkach miasta.	1.,Opracowanie strony poświęconej tradycjom i zwyczajom miasta i jego mieszkańców
11.3. Prowadzenie szkoleń na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.	1.Współpraca z Wydziałem Architektury

Dla realizacji celu:

12. Przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami strukturalnych Unii Europejskiej.

12.1. Opracowanie programu wspomaganie finansowego działań, na rzecz dziedzictwa kulturowego, z wykorzystaniem programów celowych Unii.	1.Opracowanie Programu Rozwoju Miasta „Jessica”.
12.2. Współpraca z samorządem	1.Współpraca ze Stowarzyszeniem Dolny Śląsk w Unii

województwa w tworzeniu warunków partnerstwa w strukturach unijnych wyspecjalizowanych w ochronie środowiska kulturowego.	Europejskiej - opracowanie wspólnych programów rewitalizacyjnych.
---	---